ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ

Βδομαδιατικο Φυλλο Τεχνης

ΙΔΡΥΤΗΣ ΙΔΙΟΧΤ.: Γ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ — ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Κ. ΖΑΪΜΗΣ — ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΧΤΗΣ: Κ. Λ. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΛΕΚΚΑ 29 ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΟΥ 23 — ΧΡΟΝΟΣ Α΄. ΑΡΙΘ. 33 — ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 10.000 — ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ 21 ΓΕΝΑΡΗ 1944

Γ. ΑΝΕΜΟΓΙΑΝΝΗ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

Ἡ πέτρα τοῦ σκανδάλου γιὰ ὁρισμένους θεατὲς ποὺ παρακολουθοῦνε τακτικὰ τὸ θέατρο κι' ἀρέσκονται νὰ λένε τὴν κάποια γνώμη τους, καὶ νὰ ἐκφράζουν τὶς παρατηρήσεις τους γιὰ ὅσ' ἀκοῦνε κι' ὅτι βλέπουνε, εἶναι συχνὰ ἡ λεπτομέρεια στὰ ροῦχα ἢ στὸ σκηνικό.

Ἀπὸ τὸ κάθισμά τους παρακολουθοῦν τὸ ἔργο ποὺ παίζεται, ὅλα τὰ βρίσκουνε ὡραῖα καὶ καλά, μὰ σταματᾶνε — γιὰ νὰ βροῦνε ἴσως κάτι νὰ γαρνιάξουνε — συχνὰ στὴ λεπτομέρεια.

— «Θεέ μου» σοῦ λένε φρίττοντας! «Τί εἶναι ὅλα τοῦτα στὴν τρίτη πράξη; Τί σπάταλη διάθεση γιὰ διακοσμητικὰ μπιχλιμπίδια! Τί πολύφωτα καὶ κορνίζες καὶ μαρμαροκολόνες στοὺς τοίχους! Ἄραγε αὐτὸ ποὺ βλέπουμε εἶναι παληὸ ἀρχοντικὸ ἢ σύγχρονο σπίτι κανενὸς νεόπλουτου; Καὶ τί νὰ πῆς γιὰ τὶς κουρτίνες καὶ τὶς κόντρα κουρτίνες καὶ τὰ φιογκάκια καὶ τὰ πομπονάκια στὴν τέταρτη πράξη;»

Καὶ ξαναφρίττοντας προσθέτουν! «Θεέ μου τί γλύκες καὶ κακό!»

Τώρα λοιπὸν μπορεῖ ν' ἀρχίσῃ ἡ συζήτηση μιὰ κι' ἡ ἀφορμὴ γιὰ τὸ κουβεντολόϊ βρέθηκε.

— «Μὰ ὄχι κύριοι ἐπικριτές μου» μπορεῖ ὁ καλλιτέχνης ν' ἀπαντήσει! «Θαρρῶ πὼς τὰ μπερδεύετε τὰ πράγματα λιγάκι! Ἐγὼ σὰν σκηνογράφος δὲν προσπαθῶ παρὰ νὰ δημιουργήσω τὸ περιβάλλον ποὺ νομίζω πιὸ κατάλληλο γιὰ νὰ στεγάσει τὶς πράξεις καὶ τὰ γεγονότα καὶ τὰ λόγια τῶν ἡρώων τοῦ ἔργου ποὺ βλέπετε. Βέβαια βοηθοῦμαι κι' ἀπὸ τὶς σημειώσεις τοῦ συγγραφέα. Τί περιβάλλον θέλετε λοιπὸν νὰ δῆτε σὰν σκηνικὸ στὴν τρίτη πράξη τῆς κομωδίας ποὺ μοῦ ἀναφέρετε, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ δημιουργὸς τοῦ ἔργου ποὺ παίζομε γράφει πὼς «τὸ χρυσὸ βασιλεύει στὰ ἔπιπλα στὰ περβάζια στὰ κάδρα, παντοῦ. Ἕνας χρυσὸς πολυέλαιος στὴ μέση κτλ.». Γιὰ νὰ τὸ γράφει φυσικὰ αὐτὸς κάτι θὰ ξέρει παραπάνω κι' ἀπὸ μένα κι' ἀπὸ τὸν κάθ' ἕνα. Μιὰ καὶ τυχαίνει νἄχει γράψει ἐκεῖνος τὸ κείμενο, θὰ ξέρει βέβαια καλὰ τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὸ περιβάλλον ποὺ τὸ τοποθετεῖ.

Ὡστόσο ἀσφαλῶς μὲ πολλοὺς τρόπους μπορεῖ νὰ ἑρμηνεύσει κανεὶς μιὰν ὁδηγία ποὺ τοῦ δίνεται. Κι' ἔπαι μπορεῖ νὰ τὴν νομίσει, ὅμως κι' ἀλλοιῶς! Μὰ ὅπως κι' ἂν ἐξηγήσω τὴ φράση αὐτὴ ποὺ ὁ ποιητὴς μοῦ τὴν προσφέρει βοήθημα μὲ τὸ κουτάλι στὸ στόμα, δὲν μπορῶ παρὰ νὰ τὸν κρεμάσω τὸν πολυέλαιο καὶ μιὰ ποὺ ἔπιπλα χρυσὰ δὲν ἔχω γιὰ νὰ βάλω στὸ δωμάτιο, θὰ τοποθετήσω αὐτὰ ποὺ ἀντιπροσωπεύουνε περισσότερο τὴν ἐποχὴ ποὺ παίζεται τὸ ἔργο καὶ φυσικὰ ἀνάλογης ἀρχιτεκτονικῆς, ἀνάλογο λοῦσο, μὲ τόσα «μπιχλιμπίδια» ὅπως σᾶς ἀρέσει νὰ λέτε, θὰ στολισθοῦν οἱ τοῖχοι, γιὰ νὰ δοθεῖ μ' αὐτὰ τὰ μέσα ἡ ἐντύπωση τοῦ πλούτου ποὺ ὁ συγγραφέας ἤθελε νὰ προκαλέσει μὲ τὸ «ἄφθονο χρυσὸ» ποὺ ζήτησε νὰ ἀποπιάσει ἐδῶ κι' ἀκεῖ.

Κατὰ σύμπτωση κι' ἐγὼ ἀπὸ νησὶ κατάγομαι καὶ μπορῶ τώρα νὰ βεβαιώσω ὅποιον θἄθελε, μὰ καὶ φωτογραφίες νὰ τοῦ δείξω, πῶς εἶν' χτισμένα ἐκεῖ τὰ πλουσιόσπιτα. Μὰ τί «σπάταλη» διάθεση» στὴν διακόσμισή τους, στὴν ὕλη καὶ στὴν ἀρχιτεκτονικὴ γραμμή. Θἄθελα νὰ μπορροῦσα νὰ σᾶς ἔδειχνα λίγα ἐσωτερικὰ παληῶν σπιτιῶν. Ὄχι γιὰ τίποτ' ἄλλο, μὰ γιὰ νὰ δεῖτε καὶ σεῖς μὲ τί ἁπλοχεριὰ μπῆκε ἐκεῖ, σ' ἀτέλειωτα μεγάλα ψηλοτάβανα δωμάτια τὸ μάρμαρο στοὺς τοίχους, ἢ μπουαζερί, τὰ γύψινα κοσμήματα τὰ ἐπιχρυσωμένα. Νὰ σᾶς ὁδηγήσω σπὶς σέρρες καὶ στὰ θερμοκήπια, στὰ διάφορα σαλόνια γ' νὰ βρεθῆτε ἀνάμεσα σὲ χίλια μικροπράγματα, σὲ βάζα, σὲ ἀρβίτσια, σὲ μπιμπελό, σὲ ὑφάσματα, σὲ ἔπιπλα ποὺ ἦρθαν κατ' εὐθεῖαν ἕτοιμα ἀπ' τὸ Παρίσι ἢ τὴν Ἰταλία.

Γιὰ νὰ σταθῆτε κάτω ἀπ' τοὺς παληοὺς πολυελαίους ἢ τὶς εἰδυλιακὲς κρεμαστὲς λάμπες τοῦ πειρειλαίου...

Βέβαια θέατρο εἶναι θὰ μοῦ πεῖτε. Καὶ στὸ θέατρο δὲν πρέπει ἀτόφια νὰ μεταφέρνομε τὰ ὅσα συναντοῦμε γύρω μας.

Σύμφωνοι! Μ' αὐτὸ ἂς τὸ συστήσετε παρακαλῶ γιὰ ὅσα ἔργα δὲν εἶν' γραμμένα γιὰ νὰ παίζονται νατουραλίστικα.

Τώρα μὲ τὴ σειρά μου ὅμως κάτι κι' ἐγὼ νὰ σᾶς ρωτήσω. Οἱ ἠθοποιοὶ ποὺ μοῦ τοὺς παινέσατε δὲν εἶναι βὰ ἕνα λεπτό, αὐτοὶ δὲν σᾶς ἐνδιαφέρανε; Γιατί κι' ἐκεῖνοι ἔπαιξαν νατουραλίστικα καὶ μὲ τὸ δίκηο τους μιὰ κι' εἴχανε νὰ ἑρμηνέψουν ἕνα τέτοιο κείμενο. Γιατί ἀπευθύνεστε ὁ' ἐμένα ὅλες τὶς παρατηρήσεις σας; Τί ἔπρεπε λοιπὸν ἐγὼ νὰ κάνω; Νὰ ξεφύγω ἀπ' τὴ σειρὰ ποὺ χάραξε ὁ σκηνοθέτης καὶ νὰ παρουσιάσω ἕνα ἐντελῶς στυλιζαρισμένο σκηνικό; Μὰ τότε θἄπρεπε ἀγαπητὲ νὰ φρίξετε. Τότε κι' ὄχι τώρα.

(Συνέχεια στὴ 2η σελίδα)

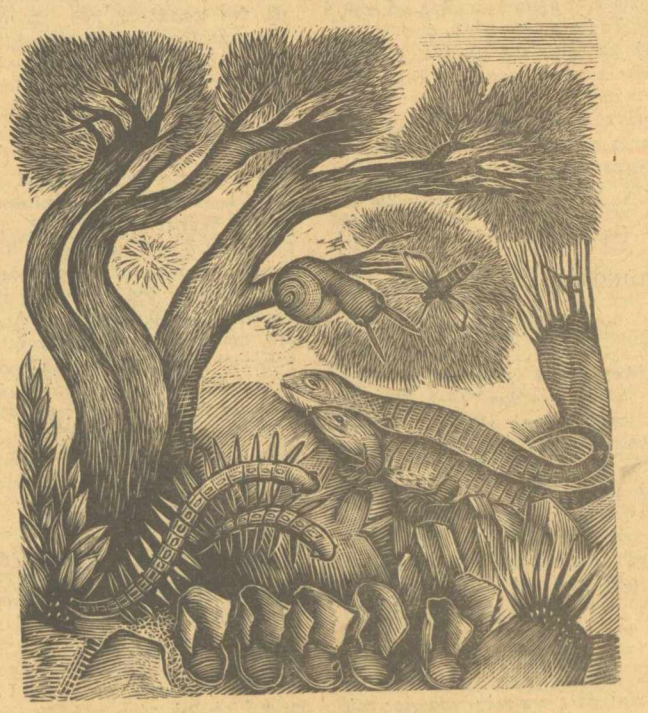

Γ. ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΔΗ — ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ Α. ΜΠΕΚΙΑΡΗ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΜΑΣ ΕΡΕΥΝΑ

ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

Ε΄.

Ὕστερα ἀπ' ὅσα ἐκθέσαμε πιὰ πάνω μοῦ φαίνεται ὅτι θάναι τοὐλάχιστον μάταιο, γιὰ νὰ μὴν πῶ ἀντιπνευματικό, νὰ συζητᾶμε γιὰ τὸν Ὑπερρεαλισμὸ ὡσὰν γιὰ μιὰ μόδα καὶ ν' ἀναρωτιόμαστε ἂν τέλειωσε ἢ ὄχι ὁ προορισμός του. Ἡ Σχολή, σὰν μιὰ ὁμάδα ἀνθρώπων ποὺ κηρύχνει ὡρισμένες ἀρχές, λίγο ἐνδιαφέρει ἂν θὰ ἐξακολουθεῖ ἢ ὄχι νὰ ὑπάρχει. Τὸ πνεῦμα του ὅμως ὅσο στενὰ κι' ἂν φαίνεται δεμένο μὲ τὴν ἐποχή του, τείνει σὲ κάθε στιγμὴ νὰ τὴν ξεπεράσει, κι' εἶναι σιὸ χέρι τῶν καλλίτερων σημερινῶν ποιητῶν ὅλου τοῦ κόσμου ποὺ ἔχουν ἀφομοιώσει τόσο βαθειὰ τὰ διδάγματά του, στὸ χέρι ὅλων τῶν ἄξιων ποιητῶν τοῦ μέλλοντος, ποὺ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ταχθοῦν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς ζωῆς, νὰ τοῦ ἀνανεώσουν τὸ περιεχόμενο γιὰ νὰ τὸ ὁδηγήσουν ἀκόμα πιὸ πέρα, πιὸ κοντὰ θέλω νὰ πῶ σὲ ὅ,τι ἀπὸ τὴ πρώτη μέρα του πάνω στὴ γῆ, ἀνερεύνεται ὁ ἄνθρωπος.

Τὶς ἀντιρρήσεις ποὺ ἔχουνε πάνω σ' αὐτὰ πολλοί, οἱ περισσότεροι μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος τὶς ξέρω, καὶ μοῦ ἔτυχε συχνὰ μιλῶντας ὄχι μόνον μὲ ὥριμους λογοτέχνες μας ἀλλὰ καὶ μὲ νέους φίλους ποὺ βρίσκονται σήμερα γύρω ἀπὸ τὰ εἴκοσί τους χρόνια, ν' ἀκούσω παράπονα ὡσὰν αὐτά: Πῶς εἶνε δυνατὸν στὶς ἡμέρες μας, ὁπότε ἡ πραγματικότητα ὀρθώνεται τόσο ἀδυσώπητα μπροστά μας, ὁπότε ἡ ρεαλιστικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς φαίνεται σὰν ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη μέσα στὴν τέχνη, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ παραδεχτοῦμε ἕνα κίνημα ποὺ δὲν ἀντιπροσωπεύει κατὰ βάθος παρὰ μιὰ «φυγὴ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα»; Δὲν εἶνε τοῦτο λιποψυχία; Κι' ἔπαυτα, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ θαυμάσει μιὰ πλατύτερη διάθεση ἡ σημερινὴ Λυρικὴ ποίηση ὅταν προϋποθέτει μιὰ τόσο μεγάλη καλλιέργεια καὶ μύηση ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἀναγνώστη, καὶ πῶς νὰ μεταβοθεῖ ὁ Λυρισμὸς αὐτὸς σὰν οὐσία στὸν ὕδιον τὸν ἀναγνώστη, τὴ στιγμὴ ποὺ δὲν ἐκπροσωπεῖ παρὰ τὸ ἀπαθάγασμα καὶ τὸ ἐσωτερικὸ πείραμα ἑνὸς ἀτόμου ξεχωριστοῦ, ἑνὸς ὑποκειμένου; Ὁ Ὑποκειμενισμὸς θὰ ἐξακολουθεῖ λοιπὸν νὰ ἐπιβάλλει τὴν ἀριστοκρατική του ἄποψη μέσα στὴν Τέχνη γιὰ πάντα; Μοῦ φαίνεται ἀστεῖο, καὶ συνάμα ἀδυνηρό, νὰ βλέπω τὸν Ὑπερρεαλισμὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια κατηγορία ποὺ ἔγκρικε αὐτὸς πρῶτος ν' ἀπαγγείλει στοὺς ἄλλους, καὶ μὲ κάνει νὰ στοχάζομαι σὲ τί ἀποτελέσματα οἰκτρὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ὁδηγήσῃ μιὰ ἀρχὴ παρανόηση ὅταν μείνει γιὰ πολὺν καιρὸ ἀναπάντητη. Συνηθίσαμε τόσο πολὺ νὰ θεωροῦμε πραγματικὸ μονάχα ὅ,τι ἀγγίζουμε μὲ τὰ χέρια μας, συνηθίσαμε τόσο πολὺ νὰ θεωροῦμε ὑποκειμενικὸ μονάχα ὅ,τι βλέπουμε κάθε τόσο ἐκφραζομένο σὲ πρῶτο πρόσωπο, ποὺ δημιουργήσαμε μιὰ σύγχυση, ἕναν ὀχλητὸ καὶ παραπλανητικὸ πέπλο πάνω ἀπὸ τὴν ἀλήθεια. Ὅταν ἐκεῖνοι ποὺ ἐξετάζουνε τὶς πνευματικὲς ἐκδηλώσεις ἀπὸ τὴν κοινωνική τους ἀποκλειστικὰ πλευρά, τονίζουνε — καὶ μὲ τὸ δίκηο τους — τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπαφῆς μας μὲ τὴν πραγματικότητα, δὲν μποροῦν νὰ νοιώσουν ὅτι. ἐμεῖς ὄχι μόνον εἴμαστε μαζί τους ἀλλὰ ὅτι ὑπερθεματίζουμε, κι' ὅτι ἂν σ' ἀλήθεια σ' ἕνα μέρος διαφωνοῦμε, εἶνε ἀκριβῶς σὲ ὅσο μέρος ὑπερθεματίζουμε. Λὲν μποροῦν νὰ μᾶς νοιώσουν γιατὶ δὲν ἔχουν ὑπ' ὄψει τους ὅτι γιὰ μᾶς, Ὑπερπραγματικότητα σημαίνει ὁλοκληρωτικὴ πραγματικότητα, κι' ὅτι μέσα σ' αὐτὴ τὴν ὁλοκληρωτικὴ πραγματικότητα ἔχουνε θέση ὄχι μονάχα τὸ χῶμα ἢ τὸ τσαπί, ἀλλὰ ἰσότιμα παντοτε καὶ τὸ σύνεφο καὶ ἡ σκιά, καὶ τὸ ρῆγος, κι' ὁ ὅρκος τῶν ἐρωτευμένων καὶ ἡ γοητεία τῶν μυστικῶν μας στιγμῶν, γιατὶ κι' αὐτὰ ὅλα ὑπάρχουνε καὶ συγκροτοῦνε τὸν κόσμο μας κι' ἔχουνε δικαίωμα στὴν ποιητικὴ ἔκφραση. Δὲν μποροῦν νὰ μᾶς νοιώσουν γιατὶ δὲν ξέρουν ὅτι γιὰ μᾶς, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς ρωμαντικοὺς τῆς Γερμανίας, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς σοφοὺς τῆς Ἀναταλῆς, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνες τῆς Ἰωνίας, τὸ ὄνειρο εἶνε μιὰ πραγματικότητα, τὸ μυστήριο μιὰ κατάσταση ποὺ μᾶς συνοδεύει ἀδιάκοπα.

Ὁ Ὑπερρεαλισμός, γεννημένος μέσα στὸν ἄκρατο ὑποκειμενισμό, κατώρθωσε μαλοντοῦτο, ὁδηγῶντας τον ὡς τὶς πιὸ ἔσχατες συνέπειές του δηλαδὴ ὡς τὸ ἀπροχώρητο, νὰ τὸν ὑπερβῇ, νὰ τὸν διασκελίσει, καὶ νὰ πατήσει στὴν ἄλλην ὄχθη, τὴν ὄχθη τῆς καινούργιας ἀντικειμενικότητας. Μὲ ὑπερβολή, μὲ βασανισότητα, μὲ πάθος, καθὼς ἤτανε καὶ φυσικὸ σημειώνει ὄχι πιὰ τὴν φυγὴ ἀλλὰ τὸν

πανηγυρικό του ἐρχομό πρός τά πράματα, τήν ἐρωτική του στοργή πρός τό "ἀντικείμενο". Συμβολικά καί οὐσιαστικά οἱ ὑπερρεαλιστές ζητοῦν νά τό δεξίωση αὐτό μέ τίς πράξεις τους καί δημιουργοῦνε τό "ὑπερρεαλιστικό ἀντικείμενο" (ὁμπζέ surréalist) πού θά σταθεί ἔξω ἀπ' αὐτός γιά νά τούς δείχνει καί νά τούς ἐπιτρέπει ν' ἀγγίζουνε καί νά δεβαιώνονται σέ κάθε στιγμή γιά τήν ἀντοπίληση τοῦ ἐρρεαλιστικοῦ δράματος. Οἱ ζωγράφοι: πρωταγωνιστοῦνε σ' αὐτό τό ρόλο κι' ἀξίζει νά μνημονέψει κανείς μ' εὐγνωμοσύνη τόν Μαξ "Ερνστ, πού θέλησε νά αἰχμαλωτίσει μέ τό σύστημα τῶν κολλάζ τήν ἀτμόσφαιρα τῆς ἀντικειμενικῆς τύχης, κάθε καί τόν Σαλβατόρ Νταλί πού μέ μιάν ἔγνοια μορφική ἀντάξια ἑνός Ραφαέλλο ἢ ἑνός Βερονέζε, καί μέ μιάν ὀρθή ἀποτίμηση τοῦ "φυσικοῦ" ἀγαλμένη ἀπευθύνει ἀπό τά διδάγματα τῶν προραφαηλιτῶν, ζήτησε νά αἰσθητοποιήσει τήν πραγματικότητα τοῦ ὀνείρου. Στά ποιήματα ἑνός Ἐλυάρ ἢ ἑνός Περέ, ἡ ἐσωτερική ἀνάλυση ἔχει ἀφανιστεῖ γιά ν' ἀφήσει τή φωνή τοῦ πρα γματικοῦ κόσμου νά ἐκδηλωθεῖ μέσα σέ μιάν ἀτμόσφαιρα θά ἔλεγα ἀνωνυμίας. Δέν εἶπε τέλος οὔτε μιά σελίδα ἀπό τό μυθιστόρημα τοῦ Μπρετόν «Ναντζά», πού νά μήν ἀποσπᾶ τήν προσοχή ἀπό τό ἀποκείμενο καί τίς ἰδιωτικές του ἐρηνικές πού νά μήν τήν ὁδηγεῖ στό κέντρο τῆς ἀντικειμενικῆς τύχης, ἐκείνης πού ἀγγί καί φέρει σέ κάθε στιγμή τήν πολυτάραχη ἀνθρωπότητα. "Ἰσα- ἴσα λέω πώς μέ τόν Ὑπερρεαλισμό ξεπερνοῦμε γιά πρώτη φορά τό στάδιο τῆς «ἀτομικῆς» γιά νά μποῦμε στό στάδιο τῆς «ἀτομικῆς πρακτικότητας». Μιά τέτοια ἀντιλήψη τῶν πραγμάτων εἶνε ἡ μόνη ἱκανή νά ἐρμηνεύσει καί τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο οἱ σημερινοί Δυρικοί νοοῦν τήν ἐπικοινωνία τους μέ τόν ἀναγνώστη. Τά ποιήματα ποῦ γνωρίσαμε ἔσωμε σήμερα ἔχουνε συνήθως ἕνα καί καθορισμένο ἀπό τά πρίν περιεχόμενο. "Αν αὐτό ἀφορᾶ τήν ἀνάλυση μιᾶς ἐσωτερικῆς στιγμῆς τοῦ ποιητῆ, μιλᾶμε γιά ὀπουκείνικη ποίηση, ἂν ἀφορᾶ τήν περιγραφή μιᾶς ἐξωτερικῆς κατάστασης τοῦ κόσμου μιλᾶμε γιά ποίηση ἀντικειμενική. Γιά μᾶς, καί οἱ δυό αὐτές καταστάσεις, καί οἱ δυό αὐτές σχέσεις ἀνάμεσα σέ δημιουργό καί θέατη, εἶνε καταστάσεις ὑποκειμενικές, γιατί καί στίς δυό περιπτώσεις ὁ ἀναγνώστης μένει ἕνα οὐδέτερο στοιχεῖο ποῦ δέν κάνει παρά νά γνωρίζει μιά λιγότερη ἢ περισσότερη ἀκρίβεια τό τί αἰσθάνθηκε ὁ ποιητής σάν ἄτομο περιορισμένο κι' ἀπομονωμένο μέσα σέ μιά στιγμή ἢ τό πολύ-πολύ, πῶς αὐτό τό ἄτομο εἶδε καί πῶς ἐρμήνεψε κάθε φορά τόν γύρω του κόσμο. Διαφορετικός ἀντιλῶς εἶνε ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον οἱ Ὑπερρεαλιστές ἀντιμετοπίζουνε αὐτό τό πρόβλημα, καί τό «κλειδί» τοῦ μυστικοῦ τους βρίσκεται ἀποκλειστικά ἔνας μέσα στό κανονέρι περιεχόμενο ποῦ φρόντισαν ἀπό μιᾶς ἀρχῆς νά δόσουν στήν ἔννοια τῆς ἀντικειμενικότητας. Γι' αὐτούς ἕνα ποίημα εἶνε τόσο περισσότερο ἀντικειμενικό, ὅσο καλλίτερα καταφέρνει μέ διαφορετικό τρόπο νά ζῆσει μέσα στή φαντασία τοῦ κεθενός ἀναγνώστη, νά κινησιοποιήσει τούς βέχωρους κόσμους τῶν πόθων καί τῶν ὀνείρων του, ἀ προσαρμοστεῖ στίς διαθέσεις του, μέ μιά λέξη ὅσο πιό καίρια μπορεῖ νά πατήχει τήν ἐνεργό συμμετοχή τοῦ τελευταίου τούτου στήν κατάσταση τῆς λυρικῆς ἀξίας τοῦ κόσμου. Ὁ ποιητής εἶνε πιά ὄχι μόνον ἐκεῖνος ποῦ ἐμπνέεται μά καί κεῖνος ποῦ ἐμπνέει τούς ἄλλους. Ὁ ἀναγνώστης ἀν δέν βλέπει πάντοτε ὅλα ὅσα ἔβλεπε ὁ ποιητής) βλέπει ὅλα ὅσα τόν ἔκανε ν' ἀ ε τ ὁ ποιητής, κι' αὐτό εἶνε τόσο περισσότερο σημαντικό ὅσο γιατί ἀπό ψυχός καί ἀπαθής θεατής μιᾶς αὐστηρᾶ ὑποκειμενικῆς σλλλήψης τοῦ κόσμου, γίνεται — ἀπό μέτρα πάντοτε τῆς αἰσιοπιστίας καί τῆς φαντασίας του, ἐκφραστής τῶν μέτρα τῆς προσωπικῆς του ἀξίας — ἕνας ζωντανός συμμέτοχος τοῦ κόσμου τῆς ποιητικῆς λειτουργίας.

Τά ποιήματα λοιπόν, ἔτσι ὅπως τά νοοῦμε ἐμεῖς σήμερα, ἀπαλλαγμένα ἀπό τόν φόρτο τῆς ἱστορίας καί τῆς μυθολογίας, ἀπαλλαγμένα ἀπό τίς ἐμμετρες, ποιτιλήψεις μικρῶν ἢ μεγάλων φιλοσοφιῶν, ἀπαλλαγμένα ἀπό τόν διδακτισμό καί τή θεματογραφία, στηριγμένα στίς ζωντανές καί ἀλλεπάλληλες εἰκόνες ἑνός κόσμου κινητικοῦ, ἑνός κόσμου ποῦ βρίσκεται στό δ ι η ν ε κ ἐς γ ί γ ν ε σ θ α ἱ του, τό λιψότερο ποῦ ἔχουν ἀνάγκη ν' ἀπαιτήσουν ἀπό τόν ἀκριατή τους γιά νά τόν ἀγγίξουν καί νά τόν συγκινήσουν, εἶνε ἡ μάρφωση. Ἡ μόρφωση αὐτή μᾶλιστα ὅταν δέν ἔρχεται παρά γιά νά σφαργίσει ἁπλᾶ καί μόνο τόν διανοητισμό τοῦ φορέα της καί νά τόν ἀποστεγνώσει ἀπό κάθε αἰσθανταισμό κ' ἀπό κά θε φτέρωμα φαντασίας ἀπόπελεῖ τόν πιό θανάτιμο ἐχθρό τους.

"Ὅσοι μᾶς παρακολουθήσατε ὡς ἐδῶ πέρα μέ καλή πίστη, φοβοῦμαι ὅτι θ'ἀρχίσετε νά διστάζετε, ἀν ὄχι καί νά νοιώθοσε τίς πρῶτες τύφεις: «Μήπως αὐτός ποῦ μᾶς μιλάει ἔτσι, νομίζει ὅτι ἔχει ἀφεξέις ἀνθρώπους μπροστά του καί ζητᾶει νά τούς ἐξαπατήσει; Μήπως γιά νά μᾶς πείσει καταφεύγει σ' ὑπερβολές ποῦ μήτε ὁ ἴδιος τίς πιστεύει;» Κάνω ἄγχημα ἐδέκεια ποῦ ἀπολαβαίνω τή σκέψη σας, ἀλλά ἐπειδή ἔχω περάσει κ' ἐγώ ἀπ' ὅλα τά σταδία τῶν ἀμφιβολιῶν, ἐπειδή ἔχω σταθεῖ σ' ὅλα τά σταυροδρόμια τῆς δυσπιστίας, ἐπειδή ἔχω παλιγοῦς λογαριασμοῦς μέ τό τέρας τῆς Συνή θειας, ξέρω πολύ καλά πόσο εἶνε δύσκολο νά πιστάξει κανένας ἀπό τή μιά στιγμή στήν ἄλλη ὄχι τόν τρόπο — πρωσπάπτου ἔμαθε νά τό βλέπει ἔ τ σ ι κ ι' ὄχι ἀλλοιῶς, πόσο εἶνε ὀδυνηρό νά παρατεῖ θεῖ ἀπό μιά κατάσταση πραγμάτων ποῦ τοῦχανε πιά δεύτερη φύση. Κι' ὅμως τολμοῦ νά ὑποστηρίξω, ὅτι ἐγώ μόνον ἐ σεῖς ποῦ δέβαια θάχετε ὅλοι σας κάποια ἀγέκη μέ τή Λογοτεχνία, κάποιος βαθύτερους δεσμοῦς μέ τό πνεῦμα, ἀλλά καί ὅ ἄλλοι, οἱ τρίτοι, οἱ ἀβιάφοροι καί κα θημερινοί ἄνθρωποι, ἐκεῖνοι ποῦ πολλές φορές στέκονται: μέ ἀπορία μπρός ἀνάμη καί ἀπό τά ποιήματα ἑνός Δροσίνη ἢ ἑνός Πολέμη, τολμοῦ νά ὑποστηρίξω ὅτι ὅλοι τους, ψτάνει νά κατασιγάζανε γιά μιά στιγμή τίς μικροαστικές τους προλήψεις, ψτάνει νά λυτρονόντανε ἀπό τήν ἀνάγκη τῆς στοιχουργημένης ἀκέθη (ποῦ δέν ἔλάσπο ἐπί τέλους τόν λόγο γιατί δέν θά τήν ἀναζητοῦσανε ἄ λ λ ο ῆ) Ψτάνει ν' ἀφήνανε γιά λίγο ν' ἀνέβει στήν ἐπιφάνεια ἡ καταπεσμένη στά βάθη τους ὡς τή στιγμή ἐκείνην ποιητική ἀνάγκη, ποῦ εἶνε ἀνάγκη γ ν η τ ε ί ας κ α ὶ ὁ ρ α μ α τ ι σ μ ο ῦ π ῆ ς β α θ ύ τ ε ρ ῆ σ ύ σ η ς τ ο ῦ κ ό σ μ ο υ. Φτάνει νά καταρθώνανε μονάχα αὐτά κ' εὐθύς ἀμέσως χωρίς καμμιά ἄλλη προπαίδεια, καμμιάν εἰδική μύηση καμμιά συσσωμεκμένη σοφία, δέν θάχανε πιά νά κλείσουνε τά μάτια. Καί νά τά ξαναοἴξουνε μπροστά σέ θαῦμα μιᾶς συμμορφωμένης ἐπάνω ἐ στά συναισθήματα καί τούς πόθους τους — πανορα ματικῆς ἐπίδειξης τοῦ κόσμου.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Μόλις δέκα πέντε χρόνια μᾶς χωρίζουν ἀπό τόν Καρυωτάκη (ποῦ ἦταν ἕνας καλός ποιητής στό εἶδος του) καί τούς Καρυωτακικούς (ποῦ ἤτανε κακιστοι ποιητές στό εἶδος τους) κι' ἀμέσως τί διαφορά μέσα στόν πραγματικότητα τῆς νεοελληνικῆς ποιητικῆς παραγωγῆς! Πόσο μακριά βρεκόμαστε κιόλας ἀπό τήν ἀνεπίληψη ὅτι πρέπει νά θρηνοῦμε γιατί δέν μᾶς γλυκοκοίτεσε ἡ γειτονοπολιά μας, καί νά κάνουμε ἐπίδειξη τῶν ἰδιωτικῶν μας (μικροπαιγνιδιῶν στούς δόσιριους ἀναγνώστες! Πόσο πιό κοντά βρισκόμαστε ἀπεναντίας, ἀπόν ἀνθρωπο, στή φύση, καί στίς γενικές γραμμές ποῦ χαράζει — σάν ἀπαράμιλλα τοῦ συνόλου πιά — τό Πνεῦμα.

"Από τό 1933 ὁ Νικήτας Ῥάντος τραβᾶει τά νερά μέ τήν καινούργια νεανικά καί ἀντιπαραιτόδοξη φωνή του. Λίγο ἀργότερα ὁ Ἀντρέας Ἐμπειρίκος μᾶς

βάζει κ' ἐμεῖς

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΡΙΤΙΚΗΣ

(Συνέχεια ἀπό τήν 1η σελίδα)

Θαρρῶ ὅμως πῶς ἔχετε καί ἄλλες ἀντιρρήσεις. Μένει ἡ τέταρτη πράξη. Ἐκεῖ μοῦ λέτε πῶς τά μούσκεψα μέ τίς κουρτίνες καί τά πεμπονάκια. "Α ναί, εἶναι ἀκόμα τά φιογκάκια. Θά λέτε βέβαια τά δυό φιογκάκια στίς γωνιές ἑνός μαξηλαριοῦ. Γιατί δέν ἔχει ἄλλα πουθενά...

"Ἔχετε δίκηο νά τά κατακρίνετε αὐτά. Κι' ἐγώ τά καταχρίνω γιατί κι' ἐμένα δέν μ' ἀρέσουνε καθόλου μά καθόλου κάτι τέτοια.

"Ὅμως σᾶς βεβαιῶ γελιέστε! Ἐγώ οὔτε τίς κουρτίνες ἔβαλα, οὔτε τά πεμπονάκια. Αὐτά τάχει δημιουργήσει ἡ φύση. Αὐτά τά ἔχει ἐπιβάλλει. Δέν τό ξεχνᾶτε, βέβαια, πῶς ἐκεῖ γύρω στά 1880 πιάζεται τό ἔργο.

Πρέπει καί πάλι νά τό πῶ! Ἐγώ σάν σκηνογράφος δέν φροντίζω παρά νά δπηρετήσω τό ἔργο ποῦ θά παιχτεῖ καί δέν χρωστῶ παρά νά δρίσκομαι μέσα στό πνεῦμα του καί στό πνεῦμα τοῦ συγγραφέα. Σάν τί σκηγνοραφία μοῦ ζητᾶ λοιπόν τώρα ἡ κωμωδία; Ἕνα σαλόνι. Τό ἰδιαίτερο σαλόνάκι τῆς κόρης τοῦ σπιτιοῦ, διορθωμένο μέ τό γοῦστο μιᾶς κοπέλλας ἐκείνου τοῦ καιροῦ, μέ τήν ἀτμόσφαιρα καί τήν ἀρραγίδα καί τά γνωρίσματα τῶν δωματίων τοῦ 1880. Μήπως κι' ἐσεῖς ποῦ ἐκφράζεστε τόσο σοφά τίς ἀντιλήψεις καί τίς γνῶμες σας ὅταν μιλᾶτε γιά τά ἄλλα σημεῖα τοῦ ἔργου τοῦ θεατρικοῦ, δέν ξέ-

βάζει

ΤΑΚΗ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΤΟ "ΔΑΙΔΑΛΟ,,

ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Γ'.

(Συνέχεια καί τέλος)

Τήν ἐπίσημη καί σταθερήν ὄψιση σέ λατρευτό δάσβο τοῦ Ταύρου, τοῦ ἀναγγελλει ὁ Μίνωας, σάν παρουσιάστηκε πιά μπρός του ὁ Δαίδαλος. «Νέο Ἱερό» γυρεύει νά τοῦ στήσει καί, ἀφοῦ πρῶτα τή νύχτα τελέσει μέ τούς γέους καί τίς κόρες τῆς Ἀθῆνας μέσα στό Λαβύρινθο τό φριχτό ἀρχιό του, τήν ἄλλη μέρα τήν αὐγή, θά θυσιάσει τόν ἄσπρο Ταῦρο, τόν ἀληθινό Δία—Ταῦρο, ποῦ εἶχε δγῆ ἀπ' τά κύματα μιά μέρα στό γιαλό τῆς Κνωσσοῦ, γιά νά τοῦ ξιπνήσει τή μνήμη — ποῦ κάκου. "Ετσι κι' ἡ λατρεία τῶν ἱερειῶν στήν Πασσέ. λληνο θά γίνει τή νύχτα γιά τελευταία φορά. Θεματικό κίνητρο στίς ἀποφάσεις αὐτές τοῦ δασιλιᾶ στέκει ἡ σύλληψη τῶν ἀνταρτῶν καί συνακόλουθη ἡ ὑποψία του γιά ὅλους καί γιά ὅλα ἐξόν ἀπ' τό δ. πεχθόντο πλεμάτι ποῦ ἐσήτησε ἡ ἴδια του ἀγριότη καί ποῦ θά γίνει ὁ τάφος του. "Οπως κι' σ' εἶνε, ἡ «ὕβρις» φτάνει ἐδῶ ἀπό κορύφωμα της, μιά καί γι' αὐτό ἀκριδέῶς ἔτισι ἀρχίζει κι' ἡ πτῶση τοῦ Μίνωα. Καί δέ συντελεῖται ἐτούτη παρά ἀργότερα ἐκεῖ ὅπου πρός τή λύση τῆς φαντζέτας ἡ τραγῳδία μέ τή νικηφόρη ὁμοφαία" τῆς δασιλίσσας Πασιφάης.

Ὁλόκληρο τό ἔργο χωρίζεται σέ τρία μέρη. Μπαίνουμε ἔτσι πάλι σιτά μαγικά δί χτια τοῦ ἀριθμοῦ Τρία! Κι' ὁ Αἰσχύλος θά τόν ἀνάπτιεσσε τό μεθθ χωρίς ὅλλο σέ ἐκεῖ ποῦ λάμπει ἥρεμη κι' αἰώνια νεανική κι' ἀκτινοβόλα ἡ μορφή τοῦ Διονύσου. Ἡ δεύτερη νύχτα εἶνε τ' ἀνθρίρσιμα τῆς ψυχῆς του ἀπσίνω ἀπ' τίς ἀντιμαχόμενες δι ζυγίες ὡς τόν κόρφο τῆς κοσμικῆς Μάνας, αὐτῆς, ποῦ φανερώνεται μέσα σπό χρόνο σέ ἕνα κόρφο τῆς κοσμικῆς Μάνας. Κι' ἡ τρίτη νύχτα ἀνεβαίνει μέσα σπό τόν ἀνθρωπο τό ἀνθρωπινό, τόν αἰμετερή θυσία. Ὁ ἥρωας τώρα κι' οἱ θῦτες θᾶναι ὅλλοι — οὔτε ἡ Μάνα Θᾶ οὔτε ὁ Τεχνίτης!...

Ἡ Πασιφάη ὑπακούει στή σύσταση. Κι' ἔτσι, ὕστερα ἀπ' τή θυσία ποῦ συντελέστηκε μέσα στό Λαβύρινθο, μέ τό φούντωμα τῆς πυρκαγιᾶς ποῦ κατακαίει μιά γιά πάν τα τή μινωική δισοπτεία, ἡ Πασιφάη φλέ γεται κάσε δόκδαν κι' ἡ φεγγαρίσια της δῦη, ἀλοείά καί πιό πολύ, χλωμαίνει. Ὡς Θῆλυ ὁλοκληρώνει τόν κύκλο τῆς ἱστορικῆς της στιγμῆς. γιατί τότε χάραξε μ' ὁλόκληρο τό αἷμα τῆς καρδιάς της. Τό Δία—ταῦρο τοῦ ἐσθήμερου δίου τῆς τό κάκου τόν ἀνιαζήτησε στό πρόσωπο ποῦ ἡ μαίρα τῆς ἔδωσε. Κι' ὅταν ἐφτασε στό πλή νιο καί τό πόνου της, σπόει ὁ φραγμός τῆς ἀιθρώπιν καρδιάς της. Σάν τή Σελήνη χλωμαίνει καί λυώνει, ὥσπου νά πάῃρει στήν ἀγκαλιά του ὁ θάνατος—Διόνυσος (ὁ ἴδιος ποῦ γιά μιά στιγμή ἀστραψε καί φώτισε τό νοῦ τοῦ Δαίδαλου ἄλλοτε γιά νά ἀνεβάσει μέσα στούς ἀνθρώπους δῦη τῆς ἀνεφάσεις, κάνει δυνατή τή συνέχιση τῆς ζωῆς σύμφωνα μέ τή δημιουργική ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ κι' ὁ θάνατος ποῦ δεξιώνει τήν ἀνθρώινη ψυχή, τή δουλεμένη ἀπό τόν πόνο καί τήν ἀγάπη, νά μπῆ σέ πλατύτερους καί διαρκέστερους ἀπό τῆς γῆς μας τούς ρυθμούς.

Μέ τήν πορεία τῆς τραγῳδίας πρός τή λύση της ὁ Δαίδαλος ἔχει πάρει ὡς συμδολική μορφή μεγάλες διαστάσεις, ποῦ ἀπ' τήν ἀρχή διαστανόμαστε κι' ὁλοένα τίς παρακολουθοῦσαμε. Στό τέλος τό πρόσστημά του φαντάζει γιγαντιαῖο ἀνάμεσα ἀγνάρι τῆς ἀστεία. Κι' ἀπό τή Γῆ ἑτούτη, ὅπου οἱ ἱέρειες στέκονται μέ θαυμα μένη κι' ἐκστασιακή ψυχή μπρός σήν ὁ πέρτατη μύηση ποῦ τις εἰσάγει ἡ νεκρή Μάνα, ἀπό χῶ ὡς ἀπό δρμητήριο δυό τρα νά ξεκινήματα γιά τούς ὅλλους κόσμους, τό ἕνα ἀπ' τόν πλατύ δρόμο τοῦ πελάγους,

(Συνέχεια στήν 7η σελίδα)

τοῦ δημιουργικῆ Κρόνος ποῦ καταπίνει τά παιδιά του. Θ ἐ λ ε ι ν ἀ ν α ὶ τ ὸ ὁ ἄ ν θ ρ ω π ο ς, ποῦ ὅτι τοῦ δοτιστέκε ται ὡς μή—Ἔγω νά τό καταχτᾶεἰ μέ τό σπαθί του, δοῦλοι, λαός, ζῶα, πουλιά, λου λούδια, χρυσάφι, ὅλα δικά του! Θ ἐ λ ε ι ν ἀ ν α ὶ τ ὸ θ ε ρ ἰ ό, καί μέ τό γενετήσιο μένος του νά δίεφτενεῖ κι' ἀπό τόν ἀγκάλιασμό τοῦ κόσμου. Δέν εἶνε συιείδηση ἁπλᾶ «λειαφρυγοῦ σα», μά παραμορφωμένη, μέ διαστάσεις ποῦ σκεπάζουνε μέ τόν ἀνάσσο πελώριον ἤσκιο τους δλους τους κύκλους — συμβολικά: σύρσιό, γῆ καί ἄδη. Μέ δυό λόγια: ὁ Μινώταυρος εἶνε τέρας καί πρέπει νά θυσιαστῆ.

«Τοῦ Μυστηρίου καιρός γ' ἀλλάξουμε τήν ὁ ἀ ν ἀ γ κ ἡ.

Σᾶς τό ξανάπα... Τί ἡ πανσέληνο δέν ἔχει μιάν ὄψη μόνο...».

λέει ἡ δασίλισσα. Ὁ γυναικείος τῆς δμως πέτος, ποῦ γυρεύει στό τέλος τῆς πικρῆς ὁμολογίας τῆς νά ψαλλεῖ ἐπωδοῦς συνοδευτικοῦς τῆς θυσίας, θά τήν ἀποχωρίσει ἀπ' τή μυστική συνοχή της μέ τήν αἰώνια Μάκρόνου, ποῦ ὁ νικηφόρος στήν τραγῳδία ἀνοιγε κατ' τοῦ Μίνωα τόσο μᾶς τόνε θυμίζει, ὁ νέος θεὸς ὁ Δίας μέ τήν ἐυδοκία τῆς μάνας του Ρέας μάχεται, νικάει καί παίρνει αὐτός τό θρόνο τό θεϊκό. Ποιός εἶνε πάλι ἐδῶ ὁ Δίας; Ἡ σύνθεση τοῦ Κρόνου καί τῆς Ρέας, ὁ Ἴδιος δηλ. ὁ πατέρας μέ τήν προσδολή τῆς δημιουργικῆς τοῦ ἰδιότητας. Ἔτσι στήν ἐπιστροφική πορεία τῶν ψυχῶν πρός τό Θεό τό "Αρσενικό στοιχεῖο σέ καθε κύκλο εἶνε ἐκεῖνο ποῦ ἀποτελεῖ τή σύνθεση τῆς διαρχίας κι' ἔτσι καί τή μετάδαση, ἀντλώντας ἀπ' τό Θῆλυ τοῦ ἀνώτερου κύκλου τήν εὐλογία καί τή δοήθεια. Συνοψίζουμε μέ μιά διατύπωση φιλοσοφική: ἡ Ζωή ὡς σύνολο μορφῶν καί σύνθεση ἀντιθέσεων δέν εἶνε παρά τό ἀντικαθρέφτισμα τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ ἀπ' τή δημιουργική πλευρά τῆς Καλωσύνης Του. Στόν ἀνθρώπινο λοιπό κύκλο ἐχουμε τό Μίνωα ὡς δασιλιᾶ καί γιό τοῦ Δία, κι' ὄχι ἄλλον, ποῦ θάπρεπε νά θέσει ν' ἀνάγει ὁ Δίας—Ταῦρος, ἡ σύνθεση τῶν ἀντιτιμῶν τῆς ἱστορικῆς του στιγμῆς. Ξέ Μεγάλη Θεά! Ὁ Μινώταυρος δέν ἀποτε λοῦσε τή σύνθεση ποῦ ἔπρεπε. Ἔτσι ἐναντίον του στάθηκε ὁ Δαίδαλος. Κι' ὁ Δαίδαλος στό μασκρόχρωστο ἀγώνα του ἀντιπροσώπευε ὁλόκληρο τό λαό, ποῦ παρίεχει ὅλες τίς ἀντιθέσεις καί τήν ἀνθρώπινη πολλαπλότητα (ὁ μέγας Ταῦρος εἶνε ὁ λαός!), καί δοηθήθηκε, μπορεῖ, ἀπ' τήν Πασιφάη τῆς ἱστορικῆς του στιγμῆς, μά τήν ἀνώτερη ἐμπνευσή του τήν ἔπαιρνε ἀπ' τίς δραματικῆς πράξης γιγαντωνεται κι' ἀκριδῶς τήν τελευταία αὐτή Πασιφάη ὑγρεμε τά δοσάσεσι στήν ψυχή του, σάν ἐμπιδίσε τή δασιλίσσα ἀπόπου στή δράση κατά τοῦ Μινώταυρου νά εἰσφέρει κι' αὐτή τό πάσος τής καρδιάς της. Ἔτσι λοιπόν, μιά τέτια μητριαρχία σημαδεῖει κλήση γιά μιά ἡρωϊκή ἀναγωγική σύνθεση. Ἡ ἀρε. νικό στοιχεῖο, ὁ στρατευόμενος Τεχνίτης καί ἥρωας, τό θηλυκό, ἡ ἐμπνευση.

Ἀπό μόνη της στό σημεῖο αὐτό ἀναπτδάει κι' ἡ σημασία τῆς παρθενίας μέσα στή ζωή. Εἶνε τό προστάδιο τοῦ γάμου, καί τοῦτος εἶνε, ὅπως προείπαμε, ἡ ἀνθρώπινη διαρχία ποῦ δοηθᾶει μαζί μέ τό θά. νατο τήν ἐπιστροφική ἀνοικοδόμηση τῶν ψυχῶν. Μά τό μονοπάτι, ποῦ δδηγεῖ στή σε. θάσμια Κόρη κ' ἀπ' ἀγκάθια εἶνε γε. μάτισ.

"Οπως ὁ νέος Δίας γίκησε τόν πατέρα του Κρόνα, ἔτσι κι' ἡ παρθένα πρέπει ν' ἀδλήσει στήν πορεία της αὐτή. Ἡ παρθε. θενική της δμως δῦη, τῆς Ἀριάδνης, πιγαίνοντας μέ τό καράβι τοῦ Θησέα στή Νάξο, κατά τό σχόλιο τοῦ Ὁμήρου, δρίσκει τήν ἀθανασία της στήν ἀγκαλιά τοῦ θανάτου ἀπό τόν Διόνυσο. Γίνεται κι' αὐτή «ἡ κλῆμαξ ἡ μετάγουσα ἀπό γῆς εἰς οὐρανόν». Τό Θῆλυ δηλ. ἐδῶ τό ὑψώνει στή σφαῖρα τῶν συμδόλων ὄχι πιά ὁ πόνος τῆς γυναίκας γιά τό γήινο σύζυγο, μά ὁ ἔρωτας τῆς παρθένας γιά τόν κοσμικό Μνηστῆρα της, πεινση κι' ὡς ὀδηγός στούς ἄθλους τοῦ «"Αρρενος»! Ὡστόσο ἀδρότερη μορφή εἶνε ὁ "Ικαρος. Ὁ "Ικαρος θυμίζει ὡς χα ρακτήρας καί ὡς ἤθος τόν εὐρυπιδεῖον "Ιππόλυτο. Στόν παλιό δρόμο τῆς Μάνας μαζεύει ὁ λοένα, κυνηγώντας τά φτερά τῆς λύτρωσης κι' ὁ λόγος του γυρεύει νά ἐυ. πνήσει τό λαό. Παρακολουθεῖ κι' αὐτός μέσ' στό Λαβύρινθο τούς νέους καί τρέχει στερνά ἔξω νά δώσει τό σύνθημα γιά λαστκήν ἐξέγερση καί ἀναγγέλλει τή νίκη στόν πατέρα του. Ἠ στάση του μέσα ἀπό Λα δύρινθο κι' ἔξω ἀπ' αὐτό, μᾶς θυμίζει τή στάση τοῦ Δαίδαλου: ὀργανωτής τοῦ ἀ. γώνα καί σέ θέση ἐποπτεικῆ ὕστερα ἀ. πέναντί του.

Ὁ Τεχνίτης λοιπόν στήν ἐφηδικά καί στήν ἀντρική του μορφή δέν εἶνε πάρα ἡ σύνθεση. τό πνευματικό κέντρο τῆς ὅλης δράσης. Νά πῶς ὁ Δαίδαλος πρός τή δίωση τῆς δραματικῆς πράξης γιγαντωνεται μπρστά μας. Στά σκοτεινά ὑποχθόνια δε μέη πιά ἡ μινωική «ὕβρις». Ἀπάνου στή γῆ ξαπλωμένη κοίτεται νεκρή ἡ Πασιφάη ἔχοντας ξεπεράσει τή γήϊνη ἐσωτερική της πορεία, ἕνα πιά μέ τή Μάνα Γῆ. Γύρω της οἱ θρισμεδευτικές ἰσχές τῆς λαοῆς λυτρωσης ἀπ' τόν ψεῦτικο Μινώταυρο καί μακριά ἀπ' τή δάσεβεια. Κι' ἀπό τή Γῆ ἑτούτη, ὅπου οἱ ἱέρειες στέκονται μέ θαυμα μένη κι' ἐκστασιακή ψυχή μπρός σήν ὁ πέρτατη μύηση ποῦ τις εἰσάγει ἡ νεκρή Μάνα, ἀπό χῶ ὡς ἀπό δρμητήριο δυό τρα νά ξεκινήματα γιά τούς ὅλλους κόσμους, τό ἕνα ἀπ' τόν πλατύ δρόμο τοῦ πελάγου,

(Συνέχεια στήν 7η σελίδα)

ΓΑΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΠΑΡΑΣΙΤΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο Ἀντρέας ἔφυγε κοί ἡ Ρεγγίνα ἀμέσως πέρασε στό μπάνιο κάνοντας τή φιλοσοφική σκέψη πώς ἡ μοῖρα φτιάνει τούς ἀνθρώπους σάμφωνα μὲ κείνο ποῦ τούς προορίζει. Ἀπό μικρή τήν τρέλλαναν τά λούσα καί οἱ πολυτέλειες. Συχαινόταν τίς ἀσχολίες τοῦ νοικοκυριοῦ καί ποτὲ δὲ βοήθησε τήν ἀδερφή της νά φέρη δόλτα τό σπίτι. Ἀλλά οὔτε καί ἐκείνη ἀπαιτοῦσε τή συνδρομή της. Ἡ Ρεγγίνα ἦταν ἀσύδοση. Ἀκόμα καί τίς κάλτσες τής τίς μαντάριζε ἡ Φώφη μαζί μὲ τίς δικές της καί τοῦ πατέρα της.

— Ἐσύ ξέρεις νά κάνεις δουλειές.., ἐγώ δὲν ξέρω, τί θὲς νά γίνει;

Μὰ γι' αὐτό ἡ Ρεγγίνα πῆρε τὸ διοικήχανο Στρατῆ κι' ἡ Φώφη τὸν Πέτρο Μακρῆ τὸν καθηγητάκο τοῦ γυμνασίου καί σκοτωνόταν στίς δουλειές τίς πιότερες φορές χωρίς ὑπηρέτρια. Ἂν ἡ μοῖρα δὲν προόριζε τούς ἀνθρώπους ἡ Ρεγγίνα θά παντρευόταν τὸ Μακρῆ κι' ἡ Φώφη τὸν Ἀντρέα, ὁπόταν ἡ μὲν Ρεγγίνα θά τὸν ἄφηνε ὕστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ γιά κανέναν πλούσιο, ἡ δὲ Φώφη θὰ κατάφερνε νά σκοτώνεται καί δῶ μέσα τὰν ὅταν ζοῦσε στὸ πατρικό της.

Ἡ Σοφία ἐπέστρεψε ὕστερα ἀπὸ τρεῖς μῆνες κάποιον ἀπὸ ἐπίμονες προσκλήσεις τοῦ Ἀντρέα. Κάθε τόσο τῆς ἔγραφε νἀρθεῖ πιά γιατί τούς λείπει. Δὲν ἤθελε νά νομίζει πὼς τὴν πασαμελλεῖ. Ἔφτασε ἕνα κρύο χειμωνιάτικο ἀπόγεμα. Τὸ τραπέζι ἦταν ἕτοιμο γιά τὸ τσάϊ, τὰ καλοριφὲρ ἔκαιαν κι' ἡ Ρεγγίνα νευμένη στὴν ἐντέλεια. Σκύφο ἐφαμοστὸ φόρεμα καί στὴν ἀριστερή τσεπίτσα τὸ μπρυτιατόνιο μονόγραμμα πρωτοχρονιάτικο δῶρο τοῦ Ἀντρέα. Τὰ μαλλιά της ἀντουλαρισμένα, τῆς ὄσας, τὰ χείλια καί τὰ νύχια της βαμμένα κατακόκκινα. Λουλούδια παντοῦ καί πάνω ἀπὸ τὸ χτιστὸ τζάκι τὸ πορτραίτο της βλόσωμο...

Ὀχτὼ μέρες πρὶν ἀπὸ τὸν ἐρχομό τῆς κουνιάδας τῆς ἡ Ρεγγίνα, σὰν προνοητική καί μυαλωμένη ἔλαβε κάποια μέτρα ἀπαραίτητα. Πῆρε καί δεύτερη καμαριέρα ἀποκλειστικά δική της καί παρακάλεσε τὸν ὀνομαστὸ ζωγράφο ποῦ τῆς ἔφτιανε τὸ πορτραίτο νά τῆς τὸ τελειώσει ὅσο τὸ δυνατὸν γρηγορότερα. Ἡ κουνιάδα της τὰ κατάλαβε ἀμέσως πὼς τῆς Ρεγγίνας ἡ θέληση ἦταν νόμος κι' ὅτι ἡ θέση ἡ δική της δὲν διέφερε ἀπὸ κάθε φιλοξενούμενης. Καμιὰ ἐπεμβαση καμιὰ γνώμη, καμιὰ ὑποκαθήκοτε παρατήρηση. Ἀπὸ τὸ δωμάτιό της δὲν ἔβγαινε πρὶν γίνει μεσημέρι, ἐκτὸς ἂν εἶχε δικές της κοῦρσες καί σύστησε στὸν Ἀντρέα, ἂν εἶχε ποτὲ καμιὰ ἀντίρρηση σὲ ὅ,τι ἔλεγε ἡ ἀποφάσιζε νά τῆς τὸ λέει· ἰδιαιτέρως.

— Μπροστὰ στὴν ἀδερφή σου δὲ θέλω νά μοῦ κάνεις ἀναγνές.

Ἤξερε τώς τὸ φέρσιμο τῶν ἄλλων ἀπέναντί μας τὸ κανονίζαμε οἱ ἴδιοι καί πὼς ὅσο περισσότερο δίνομε τόσο περισσότερο μᾶς ζητοῦν, καί ἀντίθετα.

Ὅταν ἡ Σοφία μπῆκε συνοδεμένη ἀπὸ τὸν Ἀντρέα, ἡ Ρεγγίνα σηκώθηκε καί προχώρησε νά τὴν ὑποδεχτεῖ μὲ ὅλες τίς εὐγενείες ἀλλὰ χωρίς ἐκκαρδιότητα. Οὔτε τὴ φίλησε. Δὲν ἦταν ἀνάγκη. Ἡ κομψοτία τῶν φεστιτιῶν διαχύσεων τῆς ἦτανε ἀντιπαθητική. Ἤξερε περίφημα τὰ αἰσθήματα τῆς κουνιάδας της.

Ἀλλὰ καί ἡ γεροντοκόρη δὲν δείχτηκε περισσότερο θερμή.

Μὲ τὴν πρώτη ματιὰ εἶχε μπεῖ στὸ νόημα. Δὲν ἔφτανε ἡ ἴδια ἔφερε καί τὴ ζωγραφιά της. Σὲ πιὸ κελάρι ἄρχισε νά βρίσκεται ἡ φοτογραφία σὲ φυσικὸ μέγεθος τοῦ καμένου τοῦ παπποῦ ποὺ ἦταν χρόνια σ' αὐτὴ τὴ θέση;

— Θὰ κουρασταῖτε στὸ τραῖνο.. Ἔλᾶτε τὸ τσάϊ εἶναι ἕτοιμο καί σᾶς περιμένει.

— Δὲν κουράστηκα, εὐχαριστῶ.

Καί γυρίζοντας στὸν Ἀντρέα:

— Δὲς σὲ παρακαλῶ νά μοῦ ἀνεβάσουν τίς βαλίτζες μου στὴν κάμαρά μου;

— Μεῖνε ἥσυχη. Ἔλα κάθισε.

Ἡ Ρεγγίνα ἐσέρβιρε μὲ κομψὲς κινήσεις.

— Τὸ παίρνεται ζυνατό; Μήπως θέλετε λίγο κονιάκ; Λεμόνι;

— Εὐχαριστῶ.

— Τὸ τρένο θερμαινόταν; ρώτησε ὁ Ἀντρέας. Διαφορετικά θὰ κρύωνες. Ἡ ἀδερφή μου εἶναι κρυαστέρα ὅπως καί σύ Ρεγγίνα.

— Ὄχι, δὲν κρύωνα. Στὴν Πάτρα δὲν ἔκανε κρύο. Εὐχαμε ὡραῖο χειμώνα.

— Ὑπάρχει κοινωνικὴ κίνηση στὴν Πάτρα; ρώτησε ἡ Ρεγγίνα. Διαβεβαιώνει ὁ κόσμος;

— Ὅπως κι' ἐδῶ. Ἡ νεότης σήμερα δὲν κάνει χωρίς διασκεδάσεις. Χοροί, τσαῖα, χαρτιά, τουαλέττες, σκάνδαλα.

— Ὑπάρχει καί σκάνδαλα; ρώτησε γελώντας ἡ Ρεγγίνα.

— Ἄλλο τίποτα. Ὄχι βέβαια στὴ δική μας οἰκογένεια. Ὅλοι οἱ Στρατήδες ἐκεῖ πέρα πῆραν κορίτσια ἀπὸ οἰκογένεια. Ἀκολούθησαν τὴ παρουμία: Βλέπε οὐγια ἀγόραζε πανί, βλέπε μάνα παίρνα παιεῖ.

«Πεφιὰ στὸ περιβόλι μου» ἀκέφθηκε ἡ Ρεγγίνα. Ὁ Ἀντρέας ζεματίστηκε, ἀλλὰ ἡ Ρεγγίνα σὰ νὰ μὴ συνέβηκε τίποτα ἀρχίνησε νὰ λέη ποῦ θἄπαιζε ἀβρίο τὸ πρω χαρτιά, ποιὰ μόδιστρα ἔκανε ἔνθεση μοντέλων καί τὴν προσκάλεισε νὰ ἐκλέξει τίς ἀνοιξιάτικες τουαλέττες της καί τοῦ ζήτησε χρήματα νὰ πληρώσει τίς χτεσινὲς χασοῦρες. Ἡ γεροντοκόρη σηκώθηκε.

— Ἐμένα θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε. Ἀρχίζω νὰ αἰσθάνομαι τὴν κούραση.

— Ὅπως θέλετε, εἶπε ἡ Ρεγγίνα, καί σηκώθηκε. Τὸ ἴδιο κι' ὁ Ἀντρέας.

— Ἂν σᾶς χρειαστεῖ τίποτα, εἶπε ἡ Ρεγγίνα, κουδουνίσετε δυὸ φορὲς νἀρθει ἡ καμαριέρα. Μὲ τὴ μιά, ἀκούει ἡ μαγείρισα καί μὲ τὶς τρεῖς ἡ καμαριέρα ἡ δική μου.

Ἡ γεροντοκόρη χωρίς λέξη νὰ πεῖ βγῆκε ἔξω.

— Τί τσούχτρα ἡ ἀδερφή σου, εἶπε γελώντας ἡ Ρεγγίνα σὰν ἔμειναν μόνοι μὲ τὸν Ἀντρέα. Τί ὥρα εἶνε;

— Ἕξη. Θὰ ἐγείς;

— Θὰ πάμε στὸν κινηματογράφο μὲ τὴν Καίτη. Θέλεις τίποτα.

— Ὄχι, τί νὰ θέλω...

— Ἐσὺ τί θὰ κάμεις.

— Λέω νὰ μὴ βγῶ. Θὰ ἐργαστῶ στὸ γραφεῖο μου.

— Τὸ αὐτοκίνητο εἶναι κάτω;

— Ναί.

— Στὸ καλό.

Ὁ Ἀντρέας ἔμεινε μόνος.

Ἦταν δύσθυμος. Αὐτὸ ποὺ εἶπε ἡ Σοφία ἤτανε φοβερό. Οὔτε λίγο οὔτε πολύ, μόλις ἀντίκρυσε τὴ Ρεγγίνα τὴν ἔθρεψε. Πέρασε στὰ γραφεῖο καί πῆρε ἕνα βιβλίο. Σὲ λίγο μπῆκε ἡ ἀδερφή του.

— Τί μοῦ λέει ἡ Ντίνα. Θέλετε τὴν κάμαρά μου νὰ τὴν κάμει ἡ γεναῖκα σου σαλόνι... εἶπε ἀμέσως.

— Μιὰ ἰδέα ποὺ ἐγκαταλήφθηκε ἀμέσως. Τί εἶνε αὐτὲς ἡ ὑπηρέτριες.

— Ὄχι ἡ καημένη. Ἄκουσε τὴ συζήτηση καί τὴν ἐπανέλαβε ἐντελῶς ἄκακα... καί ἀκριβῶς ἤθελα νὰ σοῦ πῶ νὰ τὸ πάρετε.

— Νὰ βγεῖς ἀπὸ τὸ δωμάτιό σου;

— Θὰ βγῶ καί μάλιστα πάω στὸ μικρὸ καμαρίκι ἀπὸ τὴν πίσω μεριά.

— Τρελλάθηκες τῆς εἶπε ὁ Ἀντρέας ποὺ κατάλαβε πὼς ἡ ἀδερφή του προσβάλθηκε. Γιατί στὸ πίσω καμαράκι; Θὰ πᾶς ἐκεῖ ποὺ εἶναι τώρα τὸ σαλόνι.

— Θὰ πάω στὸ πίσω καμαράκι. Ἐκεῖ ποὺ εἶνε ἡ θέση μου. Ἀφοῦ ἔτσι θέλει ἡ κυρία.

— Δὲν εἶπε τίποτα ἡ Ρεγγίνα. Μιὰ ἰδέα ἔρριξε.

— Μιὰ ἰδέα ἔρριξε... χμ...

— Μὴν εἶσαι παράξενη Σοφία. Γιατί ἀγαπᾶς νὰ ρίχνεις λάζι στὴ φωτιά... Ἀπὸ τὸ πρωΐ καταγινόταν γιὰ νὰ σὲ ὑποδεχτεῖ, καί σύ μόλις ἤρθες τὴν πρόσβαλες. Ἤτανε τρόπος νὰ πεῖς πὼς οἱ Στρατῆδες παίρνουν κορίτσια ἀπὸ οἰκογένεια... Κι' ἡ Ρεγγίνα δὲν εἶπε λέξη. Κατάπιε τὴν προσβολή χωρίς νὰ δείξει τίποτα. Τί σχέση ἔχει ἂν ἡ μητέρα της ἐρωτεύθηκε κάποιον....

— Γι' αὐτὸ κ' ἐγὼ θὰ τραβηχτῶ ἐκεῖ μέσα. Οὔτε στὸ τραπέζι σας θὰ παρουσιάζομαι. Ἐκεῖ ἐλομόναχη στὴ μαγκουφιά μου.

— Κάνε ὅπως θέλεις... καί ἄσε με ἥσυχο. Εἶσαι ἀνοικονόμητος ἄνθρωπος.

Ὅταν ἡ Ρεγγίνα γόρισε, ἡ Σοφία ἦταν στὸ δωμάτιό της. Ἤρθε κεφάτη, ζωηρή, κόκκινη ἀπὸ τὸν ἀέρα.

— Κρῖμα ποὺ δὲν ἤρθες καί σύ, ἡ ταινία ἦταν περίφημη. Μετάνοιωσα ποὺ δὲν ἐπέμενα.

— Δὲ θἀρχόμουν. Μόλις ἔφτασε ἡ ἀδερφή μου, νὰ τὴν ἀφίσομε κι' οἱ δυό, δὲν ἦταν σωστό.

— Ἀφοῦ πῆγε νὰ πέσει... Μήπως ἦταν μαζί μας...

— Ὄχι, ἀλλὰ νὰ ὑπάρχουν μερικοὶ τύποι ποὺ πρέπει νὰ τοὺς τηροῦμε.

— Εὐτυχῶς φρόντισε νὰ τοὺς καταργήσει πολὺ πρωΐτερα ἀπὸ μένα ὅστε νὰ ἔχω κάθε δικαίωμα νὰ κάνω τὸ ἴδιο.

— Ὅσο γι' αὐτὸ ἔχεις ἀπόλυτα δίκιο...

— Βέβαια κ' ἔχω δίκιο χρυσό μου... Καί κάθησε στὰ γόνατά του.....

Ὁ Ἀντρέας τὴν ἀγκάλιασε κι' ἡ Ρεγγίνα ἄρχισε νὰ φλωρεῖ γιὰ τὸνα καί τἄλλο.

Νὰ νοιώθει τὸ ἄρωμά της, νὰ νοιώθει τὴ ζέστα της, νὰ τὴν ἔχει δική του ὁ Ἀντρέας τὰ ξεχνοῦσε ὅλα. Οὔτε τίς γκρίνιες τῆς Σοφίας θυμόταν, οὔτε τίποτα. Ἂς γκρίνιαζε ἐπὶ τέλους. Πάντα τρωγόταν μὲ τὰ ροῦχα της. Ἡ Ρεγγίνα θὰ τὸν ἀποζημίωνε. Ἦταν ἄμορφη καί τὴν ἀγαποῦσε. Λαμπικοποῦσε τὸ σπίτι ἀπὸ τὴν παρουσία της. Ἔφερε τὰ νιάτα, τὴ δροσιά, τὸ γέλοιο.

Πρώτη φορὰ στὴ ζωή του μὲ τὸν ἐρχομό της αἰσθάνθηκε πὼς ὑπάρχουν χαρὲς σ' αὐτὸ τὸν παλιόκοσμο. Τώρα καταλάβαινε τὴν ἀξία τῶν λεπτῶν, τώρα ποὺ τὰ ξόδευε γιὰ νὰ εὐχαριστεῖ τὴ Ρεγγίνα.

Ἔπειτα ἀπὸ τὴ μετακόμιση, ἡ γεροντοκόρη δὲ μεταφάνηκε στὸ τραπέζι. Τῆς πήγαιναν τὸ φαΐ στὸ δωμάτιό της. Οὔτε δέχτηκε νὰ τῆς χρωματίσουν ἡ νὰ τῆς κεῶσουν τὸ δωμάτιο. Μπῆκε μέσα ἔτσι ὅπως ἤταν χρόνια ἐγκαταλελειμμένο. Ἂν ἄφηνε νὰ τῆς τὸ περιποιηθοῦν, θἄτανε σὰ νὰ συνθηκολογοῦσε. Οὔτε τα δικά της ἔπιπλα δὲν ἄφησε νὰ μποῦν στὴ θέση τους. Ὅλα στὴ μέση. Οὔτε νὰ σκοπεύσουν δὲν ἄφηκε. Μιὰ τρύπια καρέκλα κουτσοπόδαρη, ποὺ βρέθηκε ἐκεῖ, τὴν

(Συνέχεια στὴν 6η σελίδα)

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΣΕ ΔΕΝΤΡΟ

Διπλωσε, ω Πνεμμα Ολυμπιο, τις φτερουγες-σου,
γονατισε στη γη και κλαψε !

Θρηνησε τουτο το λαμπρο δεντρι
που ηταν καθε φυλλο-του πουλι
και καθε κλωνος-του καντηλι
κι εφεγγε σαν τον ξαστερο μεσανυχτα ουρανο
και λαλαε σαν απο πολλα σουραβλια το τραγουδι
το βουερο και το χαρμοσυνο
που λενε τα νερα οταν ξεσκλαβωνονται απ' τους παγους
και ροβολανε άπ τις κορφες πηδωντα πεντε-πεντε
τα λαγκαδισια σκαλοπατια,
και τα καραβια οταν ξεκοβονται απο τις στεριες
με φουσκωμενα πρυμο αγερι τα πανια-του
κι οι λεφτερες καρηνες-τους ορθοπηδουν τα κυματα !

Διπλωσε ω Πνεμμα Ολυμπιο τις φτερουγες-σου,
γονατισε στη γη και κλαψε.

Επεσε κι εσβυσε στο χωμα ο δεντρος ο αγλαοκαρπος
που ταΐζε εναν κοσμο ζωντανα και ζουμπερα,
και ποτιζε την πλαση με δροσιες και μοσκους
κι εβγαζε απ' τα δασοκλαρα-του ανεμους εαρινους
που ξυπνααν μεσοχειμωνα λαχταρες ερωτιαρικες
μηνωντας τα λαμπρογιορτα με τους χορους και τα τραγουδια !
Κειτεται τωρα ο γιγαντας του φαρδου και του πλατου
κι' ουδε πουλακι-του λαλει κι' ουδε καντηλι φεγγει !
Βουβο σκοταδι επαγωσε ολες τις καρδιες
οταν γκρεμιστη ο δεντρος σαν απο σεισμο
κι' επεσε ο ισκιος της λαμπρης μεγαλωσυνης
νυχτα θλιμμενη, εγγαστρωμενη στεναγμους και βογγους !

Διπλωσε, ω Πνεμμα Ολυμπιο, τις φτερουγες σου
γονατισε στη γη και κλαψε !

Μα εμεις χλωρα θα κοψουμε κλωναρια απο το λειψανο,
το λαδι θα μαζεψουμε σταλια-σταλια απ' το χωμα
να το φυλαξουμε στις χουφτες-μας
θα πιασουμε και τ' απλερα πουλακια απ' τις φωλιες-του
να τα θερμανουμε στους κορφους-μας με τις πνοες-μας.
να τα ταγισουμε τις σαρκες-μας
και θα φυτεψουμε οπου γης τους κλωνους, θα ποτιζουμε,
με τον ιδρωτα, με το δακρυ-μας, με το αιμα-μας
ωσπου φυντανια νεα να βγουν θρασια και θυμωμενα
που να υψωθουν μεσουρανα με αγερομαχους ροδαμους
και ναπλωθει το δασος της αγαπη-μας
πολυβουο, πολυκαντηλο σε Ανατολη και Δυση !

Τοτε ν' ακουσεις και να ιδεις, οπου-χει αφτια και ματια
χωρους πανηγυριωτικους λαμπριατικα τραγουδια !

Τελειωσε ο θρηνος, σηκω ω Πνεμμα απο το χωμα,
τιναξε τις φτερουγες-σου και πεταξε στον Ολυμπο !

Β. ΡΩΤΑΣ

ΒΙΒΛΙΟ

ΝΙΚΗΣ Λ. ΠΕΡΔΙΚΑ.— ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΛΑΟΥ : ΣΚΥΡΟΣ

ΤΟΥ Β. ΡΩΤΑ

Τονισαμε καί αλλοτε τη σημασια που δινουμε στη μελετη της λαϊκης ποιησης και τεχνης, αποβλεποντας με τη μελετη αυτη να γνωρισουμε καλητερα τον πολιτισμο των προγονων-μας και του λαου-μας, τη γλωσσα-του και τα έκφραστικα-του μεσα, την νοοτροπια-του, τον άγωνα-του για την προκοπη. Ακομη η λαϊκη ποιηση και τεχνη μας γνωριζει καλητερα απο καθε μαθημα πραγματογνωσιας των ιδιομορφια του τοπου-μας και την ιστορικην εξελιξη-του, τ' αληθινα αιτια που προκαλεσεν τα διαφορα περίστατικα στον καιρο-μας και προτητερα ως τα παληα τα χρονια. Επειτα στην τεχνη του λαου-μας σωζονται ζωτικα και χρησιμα στοιχεια σοφιας και ηθικης, αφου ο λαος-μας εινε απο παλαια πολιτισμενος κι' ασκημενος σε τροπους προχωρημενης κοινωνικης ζωης, οπως αποδειχνεται και απο τις πραξες-του και αλλωστε κι' απο αυτη την ιδια των επιδοση-του στις καλες τεχνες.

Η ωφελεια που θα βγει άπο τη μελετη αυτη θα εινε πολυ μεγαλη, αφου θα μας βοηθησει ολους-μας να συνενοηθουμε καλητερα και ειδικωτερα τους καλλιτεχνες και ποιητες-μας νά πλουτισουνε την εμπειρια-τους με πραγματικους θησαυρους και ν'ασκησουνε το ταλαντο-τους με ωραιους τροπους, βοηθωντας αυτοι με τή σειρα-τους τον λαο-μας να ιδει πλατυτερους κι' ανοιχτοτερους οριζοντες και ν'ακολουθησει γοργοτερον ρυθμο στην πορεια-τους προς την προοδο. Η ωφελεια αυτη εχει κιολας φανει, γιατι απο τον καιρο που αρχισε σοβαρα η μελετη της λαογραφιας-μας, μαλιστα απο τον Ν. Πολιτη κ'εδωσε μεγαλη αλλαγη εχει παρατηρηθει στην μορφωμενη καλλιτεχνικη και ποιητικη-μας δημιουργια. Και την αλλαγη αυτη, οταν εινε προς το καλητερο, τηνε χαραχτηριζει ζωντανος παλμος και μορφες που θυμιζουνε αμερα της πηγες-τους. Κι' αυτες εινε η λαϊκη-μας τεχνη.

Για να-νε αποδοτικη η μελετη αυτη χρειαζεται ολα τα στοιχεια συγκεντρωμένα πιστα και ταξινομημενα μεθοδικα. Τελευταια γινεται αρκετη και γονιμη εργασια, μαλιστα στη λαϊκη λογοτεχνια ἡ οπως λενε στα μνημεια του λογου, στη λαϊκη αρχιτεχτονικη, χειροτεχνια, λιγωτερο στη μουσικη και πολυ λιγωτερη, σχεδον τιποτενια στους χορους. Και ομως η περιοχη αυτη εινε απο τις πλουσιωτερες και οχι λιγωτερο σπουδαια απο τις άλλες. Μενει ομως ανεξερευνητη απο τις δυσκολιες που εχει να καταχωρηθει το υλικο και να ταξινομηθει. Ας ευχηθουμε να βρεθει κανενας ψυχωμενος μαικηνας να λαμπρυνει τ' ονομα-του με την υλικη βοηθεια-του γι' αυτον τον σκοπο, πριν χαθουνε για παντα πολυτιμωτατα στοιχεια της χορευτικης τεχνης του ελληνικου λαου, που θα φωτισουνε γενικωτερα την επιστημη του χορου και του θεατρου.

Η «Σκυρος» της κας Νικης Περδικα, πολυτελεστατη εκδοση σε δυο τομους εινε απο τις ωραιοτερες λαογραφικες εργασιες που ξαιρουμε. Μεθοδικη, πλουσια, πιστη, ομμορφη. Εχει γινει με σθληνη αγαπη και προθυμια μ' ενθουσιασμο και πεισμα πραγματικης αποστολισσας που λατρευει το θεμα της κι'εχει την ευσυνειδησια να το μεταχειριστει επιστημονικα. Ευκοματε να συνεχισει την εργασια-της με τον ιδιον ζηλο, και οπως φαίνεται θα το καμει. Με την εργασια-της αυτην συμπληρωνεται η σπουδαιοτατη εργασια της Χατζημιχάλη πανω στη Σκυρο, που αυτο το νησι ευτυχησε να μελετηθει περισσοτερο απο αλλους τοπους-μας Αλλα νησιά-μας, η Στερεα, η Ηπειρο, ο Μωριας, ολοκληρη η Ελλαδα, περιμενουν ακόμη τον επιστημονικα οργανωμενον κι' ευσυνειδητον ζηλωτην, οπως εινε η κα Νικη Περδικα.

Ὁ δευτερος τομος της «Σκυρος» που κυκλοφορησε μολις, περιεχει παροιμιες, μυθους, παραδοσες, παραμυθια, νιωσματα (αινιγματα) λεξιλογιο και πινακες. Τό υλικο αυτο πλουσιο οπως ειπαμε εινε μεθοδικα ταξινομημενο. Το βιβλιο εινε πλουμισμενο με ωραια διακοσμητικα σκεδια κι' αυτα λαϊκη τεχνη, παρμενα απο διαφορα χειροτεχνήματα του νησιου. Ετσι η εκδοση αυτη εινε αληθινα πολυτιμο αποχτημα για καθε σοβαρη βιβλιοθηκη.

Β. ΡΩΤΑΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ. — Θ. ΒΑΒΑΓΙΑΝΝΗΣ. — Μ. ΤΡΑΒΑΣΑΡΟΥ. — ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ Φ. ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗ

Ἐχτέλεση Μπετόβεν σὲ παγωμένη αἴθουσα εἶναι κάτι ποὺ πολὺ δύσκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβει. Κι' ὅμως ἀφτὸ ἔγινε καί τὴ τελεφταῖα Κυριακὴ στὸ κοντσέρτο τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας. Ξέρουμε πόσο δύσκολο εἶναι· ὅμως δὲ μπορεῖ νὰ γίνει τίποτα μ' αφτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ μὴν ἀναγκάζονται νὰ παίζουν μὲ τέτοια παγωνιά ; Μὲ λίγη καλὴ θέληση ἴσως κάτι νὰ γίνει. Ἂς προσπαθήσει ἡ διεύθυνση τῆς Ὀρχήστρας. Ἔπειτα ἀπ' αφτο πῶς νὰ ζητήσουμε μιὰ πιὸ «ζεστή», ἐχτέλεση τῆς Εἰσαγωγῆς ἀπ· τὸ Φιντέλιο τοῦ Μπετόβεν. Ἔτσι τέτοια κομμάτια, μικρῆς διάρκειας, ἔχουν προορισμὸ νὰ δώσουν μόνο λίγο ζέστη στοὺς μουσικοὺς τῆς ὀρχήστρας, γιὰ νὰ μπρέσουν νὰ μᾶς δώσουν καλὰ τὸ ἄλλο πρόγραμμα. Ἐχτὸς ἀπ' τὸ κοντσέρτο γιὰ πιάνο τοῦ Μπετόβεν—ποὺ θὰ δοῦμε παρακάτω — ἀκούσαμε τὴ Τρίτη συμφωνία τοῦ Μπράμς. Γενικὰ εἴχαμε μιὰ καλὴ ἐχτέλεση. Ἡ ὀρχήστρα εἶχε ὁμοιογένεια καί πρὸ παντὸς ρυθμικότητα. Ἔτσι εἶχε ὁδηλη τὴ λάμψη ποὺ χρειάζεται τόσο στὸ πρῶτο μέρος ὅσο καί στὸ τελεφταῖο. Ἂς σημειώσουμε τὸν πλατὺ ἦχο τῶν ἐγχόρδων στὸ πρῶτο μέρος, ὅπως καί τὴν καλὴ ἐχτέλεση τοῦ θέματος στὰ πνεφστά στὸ τέταρτο μέρος. Ἐκεῖ ποὺ ξέφυγε ἡ ὀρχήστρα ἀπ' τὰ χέρια τοῦ κ. Βαβαγιάννη ἦταν στὴν «ἀνάπτυξη» τοῦ τοῦ πρώτου ὅσο καί τοῦ τελεφταίου μέρους. Ἐκεῖ ἄλλωστε εἶναι καί ἡ δυσκολία ἀφτῆς τῆς συμφωνίας. Ἔτσι χάθηκε προσωρινὰ τὸ σφιχτὸ δέσιμο ποὺ γενικὰ εἶχε ἡ ὀρχήστρα. Ἂν κάπου διαφωνοῦμε, εἶναι στὸ τρίτο μέρος. Μᾶς δόθηκε κάπως ἀργότερα καί πρὸ παντὸς βαρύτερα προδίνοντας ἔτσι τὸν ἐλεγειακὸ χαρακτῆρα του. Διάθεση ἀλεγκρέτο εἶχε μόνο τὸ κόρνο, ὅταν τραγούδησε τὸ ἴδιο θέμα—ποὺ πρῶτα μᾶς ἔδοσαν τὰ τσέλα κι' ἔπειτα τὰ βιολιά—μ' ὅμορφο ἦχο. Συναντᾶμε συχνὰ τέτοια διάθεση. Νάχουμε δηλ. μιὰν ἐχτέλεση βαρύτερη ἀπ' ὅτι ἐπιτρέπει μιὰ μουσικὴ μὲ τίτλο «Σκέρτσο» ἡ «Ἀλεγκρέτο» κλπ. Καὶ καταλαβαίνει κανεὶς πόσο ἀλοιώνεται ἔτσι ὁ χαρακτήρας της. Γενικὰ ὅμως ἡ ἐχτέλεση ἦταν καλή. Νομίζουμε δὲ πῶς ὁ Μπράμς στέκει ἰδιαίτερα στὸν κ. Βαβαγιάννη, ἀπ' τὸν ὁποῖο περιμένουμε δυνατότερες ἐχτελέσεις ὅταν θάχουμε . . . μερικὰ πράγματα. Εἰρήνη, καλὴ ἀκουστικὴ καί λίγο ζέστη.

Σολίστα τῆς συναβλίας ἦταν ἡ κ. Μ. Τραβασάρου - Χαμουδοπούλου. στὸ 4ο κοντσέρτο γιὰ πιάνο τοῦ Μπετόβεν.

Νομίζουμε πῶς ὅταν μιὰ καλιτέχνιδα ἔχει περίπου δέκα χρόνια νὰ παρουσιαστεῖ σὲ ρεσιτάλ, κάνει ἕνα πολὺ δύσκολο σάλτο δίνοντάς μας τὸ 4ο κοντσέρτο γιὰ πιάνο τοῦ Μπετόβεν. Νὰ ποῦμε τὶ δυσκολίες μουσικὲς καί τεχνικὲς ἔχει ; Εἶναι ἀσφαλῶς περιττό. Τὸ συγκρατημένο πάθος ποὺ ὑπάρχει κάτω ἀπ' τὴν τέλεια κλασσικὴ φόρμα του, χρειάζεται στοχασμό, καί βαθειὰ μουσικὴ ἐβαιστησία. Ἕνα ρεσιτάλ πιάνου πρὶν ἀπ' ἀφτό, θάδινε τὴν ἐφκαιρία στὴν κ. Τραβασάρου νάρθει σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν πλατειὰ μάζα τῶν ἀκροατῶν, γιὰ νὰ μπορέσει ἔτσι ἀνενόχλητη ν' ἀντικρύσει τὸ βάρος ἑνὸς κοντσέρτου μὲ Ὀρχήστρα.

Ἡ ἐχτέλεσή του σκόνταψε σὲ πολλὰ πράματα. Πρῶτα στὴν ἑρμηνευτικὴ διάθεση μὲ τὴν ὁποία ἀντίκρυσε ἡ κ. Τραβασάρου τὸ κοντσέρτο. Τὸ ὑπερβολικὰ «νοικοκυρίστικο» —ἂς μοῦ ἐπιτρέψτε τὴν ἔκφραση— παίξιμο καθὼς καί ἡ μακρόχρονη μελέτη του σκότωσαν ἐντελῶς τὴ δροσιὰ ἀφτῆς τῆς σελίδας. Ἔλειπε ὁ στοχασμὸς καί κυρίως τὸ πάθος ποὺ κρύβεται κάτω ἀπ' τὴ τόσο τέλεια κλασσικὴ του φόρμα. Στὰ μέρη τώρα ποὺ ἡ μελωδία, στὸ δεξὶ χέρι, ξεφέβγει ἀπ' τὴν κλασσικὴ διάθεση—ρωμαντικὰ στοιχεῖα τοῦ κοντσέρτου—εἴχαμε μιὰ ἐχτέλεση ποὺ θάστεκε περισσότερο σ' ἕνα Σοπὲν καί ποτὲ σὲ Μπετόβεν. Ἔλειπε ἀκόμα πολὺ ἕνα δυναμικό, μ' ἔσω-τερικὸ παλμὸ παίξιμο. Ἡ χρωματικὴ κλίμακα τῆς κ. Τραβασάρου ἦταν πολὺ μικρή, τόσο ποὺ κούρασε μὲ τὴ μονοτονία ποὺ παρουσιάστηκε. Νοιώθουμε καλὰ τὴ πρόθεση νὰ μὴ χτυπήσουμε τὸ πιάνο. Ἀπ' ἀφτὸ τὸ σημεῖο ὅμως ὡς τὴν ἔλειψη ἑνὸς δυναμικοῦ παιξίματος, ἡ τοῦ φόβου νὰ δώσουμε ἕνα φόρτε ἠχηρὸ ὑπάρχει μεγάλη ἀπόσταση.

Ἡ ἀντίφαση ἀφτὴ ἦταν φανερὴ κάθε φορὰ ποὺ ἡ ὀρχήστρα ἔπαιρνε τὸ ἴδιο θέμα ποὺ πρῶτα τραγουδοῦσε τὸ πιάνο. Πόσο μεγάλη διαφορὰ εἶχε — ἂν ἐξαιρέσουμε τὰ «τὲμπρ» — σὲ ρυθμικότητα, ἦχο, λάμψη καί γενικὰ δυναμισμό. Στὸ μέρος ποὺ ἡ ὀρχήστρα ἔμεινε ἐντελῶς ἀσύνδετη μὲ τὸ πιάνο— πάντα βέβαια ἀπ' τὴν ἄποψη ἑρμηνείας — ἦταν τὸ Ἀντάντε. Τὸ πιάνο ἀπαντοῦσε μ' ἐντελῶς ἀδιάφορο παίξιμο στὴ γεμάτη πάθος ἀφτὴ σελίδα, ποὺ τὰ ἔγχορδα τῆς ὀχήστρας μᾶς ἔδοσαν πολὺ καλά. Ἀφτὰ γιὰ τὴν ἐχτέλεση τοῦ πιάνου. Ἡ συνοδεία ἀπ' τὴν ὀρχήστρα ἦταν προσεγμένη καί πολὺ μουσική.

Πρὶν τελειώσουμε νομίζουμε πῶς ἔχουμε χρέος νὰ ποῦμε καί μεῖς δυὸ λόγια πάνω στ' ἀναλυτικὰ προγράμματα. Κεῖνος ποὺ τὰ συντάσει πρέπει νὰ καταλάβει ὅτι ἡ «φιλολογικὴ» ἑρμηνεία ποὺ ἦταν τῆς μόδας στὸ τέλος τοῦ προηγούμενου αἰῶνα ἔχει περάσει πιά. Ὅταν ἀναλαμβάνει κανεὶς μιὰ τέτοια δουλειὰ πρέπει νὰ νοιώσει τὴν ἐφθύνη ποὺ ἔχει σὲ κείνους ποὺ τὸν διαβάζουν. Πρέπει νὰ τοὺς διδάξει. Κι' ἀφτὸ δὲ γίνεται μὲ πρόχειρες κακομεταφρασνένες

ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΜΠΑ
ΠΑΛΗΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ
ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὰ χρόνια κείνα σταθήκαμε πιὸ δυνατοί!

Κανεὶς δὲν ξέρει νὰ μᾶς πῆ τὸ πῶς καὶ τὸ γιατί. Ὅλοι σταθήκαμε πιὸ δυνατοὶ μέσα στὸ χῶρο αὐτὸ νοιώθω μιὰν ἀνάγκη γιὰ κείνη τὴν καθαρὴ ἐποχή.

Εἴμαστε σὰ λίγο πειὸ ψηλοί, κι' ἡ ἔκφρασί μας εἶχε μιὰ περίεργη λάμψι, κάτι σὰν μιὰν ἐφγένεια, ἴσως καὶ σὰν ὑπεροψία.

Ὕστερα ἤρθανε τὰ δίσεχτα καὶ τὰ καταραμένα χρόνιά καὶ περάσανε ἀπὸ πάνω μας χίλιες δυὸ σκοτοδῖες, καὶ χετχῶνες ὅλο κρύο καὶ πεῖνα καὶ ἀνοιξες ποὺ κάνουνε πλαγῆς καὶ καλοκαίρια ὅλο κούρασι καὶ σπάσιμο, μᾶλλον ὄχι δὲ ἐπσά σαμε λυρίσαμε βιωμς καὶ κουραστήκαμε πολύ, ζαρώσαμε θὰ λέγαμε καὶ πάνω στὸ μέτωπο, σὶ θόμησες κι' οἱ κάποι χαράξανε λαφτὲς γραμμές, ἀνεπαίσθητες ὕσως στὸ κοινὸ τὸ μάτι, ἀλλὰ πολὺ φανερὲς ἐπὶ κείνον ποὺ ξέρει νὰ κυττάζη, ὅπως φανερὸ ἤτανε καὶ κάποιο σκάψιμο σὶ θάθος τῆς ματιᾶς μας.

Κόπσοτες πιστέψαμε πὼς καὶ σὶ θὰ μπόραγες νὰ δεῖς αὐτὸ τὸ σημάδι, κάποτες νομίζαμε πὼς ἤτανε δυνατὸ νὰ πάρης καὶ νὰ διαβάσης στὸ πρόσωπό μας καὶ τώρα συνειδητοποιοῦμε πὼς ἡ φεσβαίοτησι εἶχε πραγωρήσει ἀκόμα πειὸ πολύ, γιατὶ εἴχαμε πιστέψει πὼς ἤτανε δυνατὸ ἀκόμα καὶ νὰ σθήσης ἐσὶ μὲ τὸ χέρι σου τὶς χαρακιές, νὰ γεμίσης μ' ἕνα χαμόγελο τὴ ζωή μας.

Ἀλλὰ σοῦ γράφω, γιατὶ εἶμαι τώρα σπαθὸ νὰ σοῦ θυμίσω πράγματα παλιὰ καὶ βαρετά. Καὶ γὶ ὀὲν ξέρω, ἀφοῦ καὶ γὶ μιολόγησα ἰστὸν ἐαυτό μου, ἡ μᾶλλον ἔκανα τὸν ἐαυτό μου νὰ πιστέψη, πὼς ὅλα τελειώσανε ὅπως ἔπρεπε, μὲ τὸν καλύτερο δυνατὸ τρόπο, μὲ τὸν εὐηνεώτερο γιὰ νὰ εἶμαι πειὸ συγκεκριμμένος.

Ἀλλὰ ἰσοῦ γράφω, γιατὶ εἶμαι τώρα σ' ἕνα τόπο μακρυνό, ἰσὲ τόπο ποὺ πάει κανεὶς μοναχός του, κι' ἀπὸ παλιὰ συνήθεια ποὺ δὲν ἔχει φύγει ἀκόμα, θέλω νὰ σὲ φέρω ἐδῶ κοντά μου.

Ἴδιως στὴν ἀρχὴ ὅταν ὅλ' αὐτὰ τὰ πράγματα ἤτανε καινούργια, ὅλότελα ἄγνωστα τότες ποὺ εἴχαμε μέσα τους τὸ φόβο, τὸ ρίγος τὸ παράξενο. Τότες ποὺ ὁ Παταγιάννης κόλλυρε τὴν ξιφολόγχη στὸ ὅπλο καὶ ἐγράζοντας μιὰ κραυγὴ μᾶς παρέσυρε μέσα στὸ λειβάδαι, πούτανε γεμάτο παπαρόνες καὶ μαργαρίτες καὶ πλυοβόλα καὶ θάνατο.

Βέβαια ὁ Παταγιάννης στὰ ἐκοτὸ βήματα ἀπάνω, ξάπλωσε μπρουμοῦτα σὶ χῶμα μὲ τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια ἀνοιχτὰ καὶ τὰ μοῦτρα του γεμάτα αἷματα.

Κι' ἤμεινε κεῖ ὅλη μέρα πάνω στὰ χώματα κάτι ἀπὸ τὸν ζωστὸ τὸν ἥλιο ἀρχίζοντας τὸ μεγάλο του προορισμὸ γυρίζοντας στὴ μάννα του τὴ γῆ.

Ἀλλὰ τί σημασία ἔχει, τὴν ὥρα κείνη νοιώσαμε ἕνα μεγαλεῖο, μιὰ ἔξαρσι, νὰ πῶς νὰ στὸ πῶ νοιώσαμε τὴν τιμή.

Ἀλλὰ ἤβη συνεπήσαμε. Ὅλα τὰ ἄζματα καὶ τὶς μπόμπες καὶ τὸ αἰστγμα τοῦ φόνου κὶ' αὐτὸ τὸ θάνατο ἀκόμα. Τὰ πάτησε ἡ ρουτίνα καὶ τὰ κουρασμένα μας κορμιά, ἔχουν μηχανοποιηθῆ.

Τὸ θράδυ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ ἀγῶνα γιὰ πάντα θὰ τὸ θυμαμαι. Τότες πὸ ισγήσανε τὰ πυρὰ καὶ κάτσαμε ἔνα λεφτὸ νὰ ξαποστάσουμε πρὶν ἀρχινήσῃ ἡ ἀτελείωτη πορεία πρὸς τὰ πίσω. Ὅλη τὴ μέρα εἴχαμε ἀντίσταθῆ καὶ εἴμαστε περήφανοι, γύρω μας κουφάρια νεκρῶν παιδιῶν καὶ πέσα ὥς τὴν ἄκρη τοῦ καιροῦ μιὰ βαθειὰ σιωπή, κανεὶς δὲ μίλαγε, κανεὶς δὲ μπόραγε νὰ μιλήσῃ, μόνο κάπου κάπου μιὰ στριγγιὰ ἢ ἕνα μαυρκρυῶ πλυγωμένου ἀνθρώπου πὸ φούντωνε καὶ μετὰ χανόταν ἠσυχα μαζὶ μὲ μιὰ ψυχὴ πὸ πέταγε γυρεύοντας τὴ ζέστη.

Ἤτανε ἡ πρώτη φορὰ πὸ εἴχαμε λίγο καιρὸ γιὰ νὰ συλλογιστοῦμε κείνη τὴ μέρα, θάλεγε κανεὶς πὼς περάσανε χρόνια ἀπ' τὸ πρωί. Καὶ θυμάμαι ἐκείνη τὴ θραδειὰ πόσο ἀχρόταγα κοττάζαμε τὸ χωράφι πὸ εἶχε γίνει ἡ μάχη, θυμάμαι τότες τὴν ἔντασι πὸ εἶχε τὸ μυαλό μας νὰ πάσῃ καλὰ τὴν εἰκόνα καὶ νὰ τὴν διατηρήσῃ γιὰ πάντα μέσα του, νὰ διατηρήσῃ γιὰ πάντα τὸ πεθὸ τῆς τιμῆς, ἐκεῖ πὸ μέσα μ' ἕνα τεράστιο μπάτσο ἀνοιξανε τὰ μάτια μας σὲ μιὰ καινούργια ζωή! Ἐκεῖ πὸ σὲ μερικὲς ὧρες μέσα ἔγινε ἡ ἀκατανόησῃ ἀλλαγὴ ἐντός μας, ἐκεῖ πὸ ἀπὸ πολὺ νοιώσαμε τὸ συναίσθημα τοῦ ἄντρα.

Ἤτανε παράξενο

Ἤρθε ἀπότομα, σὰ τράνταγμα
μὲ τὴν πρώτη τουφεκιὰ
στὸν ἀθόνατο ὧμο μας
γίναμε ἄντρες πὸ μποροῦνε νὰ χαλάνε
(καὶ ζωές.

Καὶ σοῦ γράφω ἀπὸ θῶ γιατὶ μοῦρθε ἀξαφνα μιὰ ἀνάγκη νὰ σὲ φέρω κοντά μου, ἐσένα ὁλόκληρο, ὅπως ἤσουνα τότες, ὅπως τότες σὲ εἶχα φανταστῆ καὶ μαζί σου νὰ φέρω πίσω ὅλη ἐκεῖνη τὴν ἀποχή, ὁλόκληρη τὴν πνοὴ τοῦ πρώτου ξυπνήματος τότες πὸ θλέπαμε μακρυὰ καὶ καθαρά, πέρα ἀπ' τὴ ζωή καὶ τοὺς θολοχτισμούς.

Τώρα ἔχουμε ἀλλάξει, τὸ καταλαβαίνομε καλὰ τώρα ὁπολογίζουμε τὸ κάθε θῆμα, τὴν κάθε σφαῖρα, τὴν κάθε κουβέντα. "Ὅπως ὁ «πολλὰν τοῦς μετρητοῦς». Ἔτσι καὶ μεῖς κατανταῆραμε νὰ μετρᾶμε τὶς ὧρες, τὶς πειὸ μικρὲς πράξεις μας. Καὶ φαίνεται καθαρὰ στὸ περπάτημά μας ἀκόμα.

Βέβαια εἶνε ἀβύνατο νὰ γυρίσουμε πίσω. Θάτανε ἄλλωστε ἀρκλημαστικὸ νὰ σκεφτοῦμε κὰν νὰ γυρίσουμε πίσω.

Ξέρεις ἐκτὸς ἀπ' τὴν προσωπικὴ σου ἀτμόσφαιρα, ἤσουν γιὰ μένα ἕνα σύμβολο, ἕνα διέλιο, ὁλόκληρο ὅπου μπορῶ νὰ διαβάζω τὸ πρῶτο σπαρτάρισμα τῆς καρδιᾶς γιὰ τὴ μεγάλη κι' ὡρεία ζωή, γιὰ κάτι καθαρὸ κι' ἀσύλληπτο.

Νὰ σοῦ πῶ δὲ εἶνε εὐκολο πρᾶμα νὰ παίζεις μὲ τὰ αἷματα. Πρὶν μᾶς συγκινοῦσαν οἱ ὀπτασίες καὶ τὰ παραμύθια. Τώρα μάθαμε καὶ μένουμε παγωμένοι σὰν τὸ μαντέμι μποροῦτὰ στὸ ψυχορράγημα ἑνὸς ἀνθρώπου. Νὰ πρὶν λίγες ὧρες ὅταν σκοτώθηκε ὁ Γιῶργος ὁ Παπαδημητρης ἤμουνα πὶὸ τόσο σκληραγμένος πὸ κομμὰ ἐντύπωση δὲν μοῦκανε, ὀὔτε πὸ γύρω σὰ νὰ τονε κοιτάξω, μάξεφα τὰ πράματά μου καὶ τράβηξα γιὰ πίσω, ὀὔτε πὸὐ ἔξφαξα νὰ τοῦ φέρω τύποτα διχό του, γιὰ τὸ σπῆτι του «δὲν θαρρεῖσαι νἄμπως ξέρουμε ἂν θὰ φτάσουμε καὶ μεῖς». Θεόρηστα τὸν καιρὸ πιὸ πολύτιμο ἀπὸ τὸ χρόνο πρὸς τὸ νεκρό.

Κι' αὐτὸς θὰ μεῖνῃ ἐκεῖ ὥς πὸὐ νὰ λυώσῃ. Μονάχος του. Γιὰ πάντα πάνω σ' αὐτὸ τὸ θράχο. Καὶ θὰ κορώνῃ.

Τὸ χειρότερο εἶνε αὐτὸ τὸ ντύσιμο τὸ παγερὸ πὸὐ μπῆκε γύρω στὴν ψυχή μας.

Καὶ μᾶς ἀπομακραίνει ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν ἄλλο. Σκέπτομαι καὶ μὲ πιάνει τρέλα, πῶς ποτὲ πειὰ ἡ ισυρκίνηση δὲν θὰ κολλήσῃ ἰστὸ λαμὸ μας γιὰ πράγματα πὸὐ ἄλλοτες μᾶς κάνανε νὰ κλάψουμε. Καὶ θὰ σοῦ πῶ καὶ κάτι ἄλλο, θὰ σοῦ πῶ πῶς ἐχαριστῶ τὴ μοῖρα μου πὸὐ μᾶς χώρισε ἀπὸ τὰ πρίν, γιατὶ τὰ μάτια σου τὰ παρόξενα, ὅλο τὸ φωτοστέφανο πὸὐ ἔλαμπε στὸ πρόσωπό σου ποτὲς δὲ θὰ μπορέσουν νὰ μοῦ μιλήσουν πειά.

Καὶ ἡ ζωή μας ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς θ' ἀπλώνεται ἤσυχη σὰν τὸν ἠμερωμένο ὠκεανό.

Ξυπνᾶν οἱ θύμησες πὸὐ ἄλλοτες μὲ τὰ ραῖα καὶ χαμογελᾶω τώρα καὶ καταλαβαίνω πόσο ξένος ἔγινα. Βλέπω τὸ μεγάλο κοιτῶνα τοῦ σχολειοῦ πὸὐ πελέκησε τὰ παιδικά μου χρόνια.

Τὸ ἀπόγεμα κεῖνο στὸ σπῆτι τοῦ Ἀντώνη πὸὐ χορεύαμε φοροῦσες τὸ πρᾶσινο θελοῦσινο φόρεμά σου. Κι' εἶχε κολλήσει ὅλη τὴν ἀνοιξι ἀπάνω του.

Βλέπω μπροστά μου τὰ μάτια σου. Ἀλήθεια τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη νόμιζε κανεὶς

καὶ νὰ τῆς διδάξεις σὰν ἡ χελιδόνα τὰ χελιδονάκια της, πῶς νὰ πάρουν τὸ πρῶτο τὸ φτερνμὶ τους στὴ ζωή...

Κι' ἡ Ρεγγίνα σὰ τὴν ἄκουε, ντρεπόταν γιὰ τὰ ἐξυζεναρισμένα μαλλιά της, τὰ μαῦρα ἀπὸ τὸ ρίμελ ματοταλουρα, γυρισμένα στὰ πάνω ἀπὸ τὴ γόμα τοῦ ὑγροῦ, τὰ βαμμένα μαγουλά της καὶ τὰ νύχια.

Τί θὰ λέει τὸ κορίτσι; Τί ἄραγε νὰ συλλογιέται γι' αὐτὴν τὴν κυρία πὸὐ ξόβεψε ὧρες μπρὸς στὸν κεφρέφτη ἀσο νὰ φτιάξει αὐτὴ τὴν μάσκα;

Ὡς αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀντίπαλες θεωροῦσε καὶ ὄμοιες μ' αὐτὴν κοσμικὲς γυναῖκες κι' ἀντίπαλα ὅπλα θεωροῦσε τὰ μέσα πὸὐ μεταχειριζόταν. Ἡ κάθε μιὰ γιὰ νὰ ἐλνόει τὸν ἀρσενικό. Καὶ νὰ πὸὐ ἡ ἀλληθινὴ ἀντίπαλος καθόταν μὲ τὸ φρεσκολουσμένο ἐωνδᾶτο ἀπὸ τὸ σκοπόνι πρόσωπο μὲ τὰ γιομᾶτα ἐνθουσιασμὸ καὶ πίστη μάτια, μὲ τὰ νύχια πὸὐ τὰ ρόδιζε τὸ νέο καὶ ρωμαλὸ αἷμα πὸὐ κυκλοφοροῦσε στὶς φλέβες της.

Μόνο μ' αὐτὴν δὲ θὰ ἔπλεγαζε πέρα. Ὁ κόσμος τοῦ κοριτσιοῦ ἤτανε ἄλλος καὶ ἤμοιαζε σὰν καλύτερος. Μιὰ ἄγνωστη μυστηριακὴ προειδοποίηση πὸὐ ἀχτινοβολοῦσε ἀπὸ τὸ νεαρὸ τοῦτο πλάσμα.

"Ἐφχχνε νὰ θρεῖ κάτι νὰ πεῖ ἄξιο λόγου καὶ δὲν εὕρισκε. Ὅσα τὴν ἀπασχολοῦσαν ἀνέκαθεν, τὰ μοναδικά της ἐνδιαφέροντα τἄβρισκε ἐκεῖ πρώτη φορὰ ὄχι μόνο ἀκκάλληλα, ἀλλὰ καὶ τιποτένια καὶ ἀνάξια. Τί νὰ πεῖ; Γιὰ τὸ χαρρέ της τῆς πόκας; Γιὰ τὰ κόλπα πὸὐ πῆρε ἢ πὸὐ ἄγχασε; Γιὰ τὶς ἐρωτοδουλιὲς τῶν φιλενάδων της; Γ'ὰ τὰ φλερτ τὰ δικά τῆς; Γιὰ τὶς τουαλέτες πὸὐ παράγγειλε, ἢ γιὰ τὸ κοστοῦμι τὸ τοῦ μπάνιου πὸὐ θὰ φοροῦσε κβρὶο στὴν ἀμμουδιά;

Μὰ νομίζω, εἶπε ὁ Ἀντρέας, πὼς ἐσὺ δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ ἐργαστεῖς. Ὁ μπαμπᾶς ἔχεις ἀρκετὰ ὥστε νὰ μὴ χρειάζεσαι.

Τὸ κορίτσι γέλασε.

— Ὦ, τί παμπάλαιες ἰδέες ἔχεις, Ἀντρέα. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ φτιάξει τὴ ζωή του μόνος του. Νὰ προχωρᾶ μὲ τὶς ἴδιες του δυνάμεις. Μόνο οἱ ἀνάπηροι καὶ οἱ ἄρρωστοι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἐγὼ εἶμαι γερή. Χωρὶς ἀπ' αὐτὸ θέλω νἆμαι ἀνεξάρτητη. Θρᾶμα ἀδύνατο, ἂν τὰ περμένω ὅλα ἀπὸ τὸν πατέρα μου. Ὅλα, ὅλα, θέλω νὰ τὰ ἐξω μόνη μου. Τὶς ἰδέες μου, τὰ ἐκά μου, τὶς ἐπιδιώξεις μου. Ὁ πατέρας μου ἀνήκει σ' ἕναν ἄλλον κόσμο ἀπὸ ἐνῶ σ' ἕνα ἄλλο.

Ὁ Ἀντρέας κύτταζε τὴ Ρεγγίνα. Καθόταν ἀμίλητη, μαγεμένη λές. Ποῦ εἶχαν κρυφτεῖ οἱ ἴτιμες καὶ ἀθάδικες ἀντιρρήσεις τῆς γιὰ ὅ,τι δὲ συμφωνοῦσε μὲ τὰ κατρίσεια τῆς ἢ ἐμπαιναν ἐμπόδια στὰ περίφημα δικαιώματά της, στὶς χαρὲς τῆς ζωῆς; Κι' αὐτὸς εἶχε λαθέψει. Κι' αὐτὸς δὲν ἔκανε τύποτα γεννατο. Θάρρεψε πὼς τὸ πᾶν ἤταν νὰ κερδθοῦν ἀπτὰ ἀπὸ τὴ καμπούρα τῶν ἄλλων κι' ἀπὸ τὸ κατάφερε πῆρε μιὰ ἀσθμαντνη γοῦ νὰ τὰ ξοδεύσῃ. Καὶ τώρα γερνοῦμισα σ' αὐτὴν καὶ μιὰ μεσόστρελλη ἀφρῆ, πὸὐ δὲν ἄνθεξε στὴν ἰδέα πὼς θὰ θρεθῆκε καὶ γιὰ λόγου της ἕνας ἠλίθιος νὰ σπαταλᾶ ὅπως αὐτὸς γιὰ τὴ Ρεγγίνα.

Ἀλλὰ ἤταν ἡ Ντόρη. Αὐτὴ θἐχτιζε ἀπὸ θεμελιοῦ τὸν νέον κόσμο πάνω στὰ χαλάσματα τοῦ παλιοῦ. Μὰ θὰ θοεθοῦσαν κι' αὐτὸς στὰ ἐρείπια. Χαλάλι. Φτάνει πὸὐ ἤταν ἡ Ντόρη. Κάτι θγαλμένο ἀπὸ τὸ κῆμα του. Χαλάλι, ὅλα χαλάλι.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ:
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗ
ΗΛΙΟΣ Ο ΠΡΩΤΟΣ
ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΠΑΝΩ ΣΕ ΜΙΑΝ ΑΧΤΙΔΑ
Προμετωπίδα
ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΑΡΟΥΧΗ

ΠΑΡΑΣΙΤΑ
(Συνέχεια ἀπὸ τὴν 4η σελίδα)

κράτησε. Στὸν τοῖχο κρέμασε τὴ φωτογραφία τοῦ παππού κι' ἡ ἴδια φοροῦσε μιὰ ρόμπα παλιά, κλεισμένη μὲ παραμάνες γιατὶ τῆς ἔλειπαν τὰ κουμπιά. Ἤσερνε κάτι κατσάρια κι' ἔπαψε νὰ χτενίζεται. Κατάλαβε πὼς ἤταν ὁ μόνος τρόπος νὰ κάμει κακὸ στὸν Ἀντρέα. Τὰ ξεχαρβαλωμένα νεῦρα της ἀπόγιναν. Σὰν κουκουβάγια στὰ χαλάσματα τριγυρνοῦσε ἐνεῖ μέσα ἀμίλητη. Εἶχε συνηθίσει στὴν ἰδέα πὼς ὁ ἀδελφός της θάμενε ἀνύπαντρος γιὰ χατῆρι της. Μὲ κρυφὴ χαρὰ ἔβλεπε νὰ κυλοῦν τὰ χρόνια. Ἤτανε σαραντάρης. Τὰ μαλλιὰ του ἄσπριζαν. Σίγουρα πὼς μαζὶ θὰ τελειώναν τὴ ζωή. Κι' ἄραν θγῆκε γελαομένη ἔπαιθε ψυχικὸ κλονισμό. Ὁ Ἀντρέας δὲν ἤξερε τί νὰ κάμει. Ἴσως ἔφταιγε καὶ ἡ Ρεγγίνα. Ὄχι δὲ φέρθηκε καλά. Ἡ ἀδιαφορία της τὸν ἐνοχλοῦσε. Ἂν πῆγαν νὰ κτῆν καλοπιάσει, νὰ τῆς δεῖξει λίγο ἐνδιαφέρον, ἴσως ἡ Σοφία νὰ μὴν ἔφτανε ὡς ἐδῶ. Ὀὔτε ρωτοῦσε τί γίνεται. Πῶς τὴν πεῖραζαν οἱ φλυαρίες καὶ τὰ γέλοια της. Κάθε τόσο ἔκανε δεξιώσεις. Οἱ ὁμιλίες καὶ τὰ γέλοια τῶν προσκαλεμένων της γιομᾶζαν τὸ σπῆτι κι' αὐτὸς ἔπινε φαρμάκι νὰ ξέρει τὴν Σοφία μοιαχή κι' ἐγκαταλελειμμένη. Ἕνα θράδυ, καθώς ἔτρωγαν, ὁ Ἀντρέας ρώτησε τὴ Ρεγγίνα, γιορεύοντας ἀφορμὴ νὰ ξεσπάσει.

— Δὲ μοῦ λές Ρεγγίνα, πῆγαν ἐγκαιρος τὸ φαγητὸ τῆς Σοφίας; Ἐχτὲς τὸ πὼς ἀντιφεγγίζανε τὴ θάλασσα, ἢ μᾶλλον πὼς ἤτανε ἕνα κομμάτι ἀπ' τὴ θάλασσα, μὲ κείνη τὴ χρυσοπράσινη ἀπόχρωσι, μὲ κάτι σὰν θγρασία καὶ μὲ κείνη τὴν διαρκῆ κίνησί τους.

Τώρα ὅλα αὐτὰ εἶνε ὄνειρα καὶ ἡ ζωὴ ἡ τοσεινὴ καὶ σὶ. Οἱ ἀνάγκες καὶ οἱ ἀγῶνες τὸ τρίψιμο μὲ τὸν κόσμο μᾶς δώσανε πρσόντα πολλά, μᾶς ἀνοίξανε τὰ μάτια, σὲ κατινοῦργιους ὁρίζοντες, μᾶς σκληράνανε, μᾶς μάθανε νὰ φωνάζουμε μιὰν ἄλλη ἰαχὴ κάτι σὰν πιὸ τραχειὰ ἀλλὰ μᾶς πῆραν κάτι, ἐκεῖνο ἀκριθῶς πὸὐ μᾶς ἔνωνε. Ναὶ τὸ καταλάθαμε καλὰ προχτὲς τὴ νύχτα, στὴ διπλοσκοπιά. Καὶ τὶς δυὸ ὁλόκληρες μακριὲς ὧρες, ἡ σκέψι μου πέτταγε στὴν καινούργια ζωὴ πὸὐ ἔρχεται. Πάφαμε νὰ σκεφτόμαστε κείνη τὴ μικρὴ λάμψι πὸὐ εἶχαμε στὸ θάθος τῶν ματιῶν μας, τὸν τρόπο πὸὐ γελοῦσσαμε, τὸν ἀέρα πὸὐ εἴχαμε ὅταν ἐξαλλοπαίζαμε τὰ παιχνίδια ἢ ρίχναμε τὰ κοροκά γιὰ σεθῶ γιὰ νὰ γομνιστοῦν καὶ κοίνη τὴν ἀκαθόριστη δύναμη πὸὐ εἴχαμε καὶ πὸὐ χωρὶς νὰ ξέρουμε νοιώθαμε τὴν ἀνάγκη νὰ θροῦμε καὶ νὰ τρέξουμε νὰ τακκιστοῦμε καὶ νὰ φωνάξουμε δυνατά, πὼς ἐδῶ εἴμαστε ἐμεῖς, ὁ ὁμφαλὸς τῆς γῆς.

Σοβαρευτήκαμε.

Σπάσαμε τὰ μοῦτρα μας πάνω στὰ γε γονότα καὶ ἤπιαμε καὶ οἱ δυὸ νομίζω ἀρκετὰ φαρμάκι ἀπ' τὸ περφφημο ποτῆρι.

Καὶ τὸ ἤπιαμε γρήγορα, ὡς τὸ τέλος. Σὰ μιὰ τεράστια γουλιά, ἤτανε τόσο μεγάλη ἡ θλῖψι γιὰ ζωή.

Καὶ θέβαια εἶχε χαρὰ τὸ ποτῆρι καὶ βέβαια θὰ ξαναπιοῦμε, κι' ἐλπίζουμε νὰ εἶνε ἕνα πειὸ γόνιμο ποτῆρι πὸὐ καὶ ἡ πικράδα του θάναι πειὸ δημιουργική.

Τώρα θμως πρέπει νὰ σ' ἀφήσω καὶ θὰ σ' ἀφήσω γιὰ πάλιτα πειά.

Πρέπει νὰ ὀπιοθωρήσουμε καὶ γρήγορα ἂν θέλουμε νὰ ισώσουμε τὸ τομάρι μας.

Λοιπὸν γειά σου. Μαζί σου χαιρετῖζω κι' ὅλη τὴν παλιὰ ζωὴ πὸὐ κι' ὅλας εἶνε μακριά.

Καὶ γιὰ τελευταία χάρι, σοῦ ζητάω νὰ κρατήσης ἐκεῖνο τὸ πορτραῖτο πὸὐ μᾶς εἶχε κάνει ὁ Γιάννης. Ἐκεῖνο τὸ πορτραῖτο πὸὐ εἶχε πιάσει τὴν ἔκφρασι τὴ δυνατὴ πὸὐ εἴχαμε κι' οἱ δυό μας πὸὐ εἶχε πιάσει ὅλη τὴν ἀποποιεία τῶν ἐβδομοι ζωντανῶν ἐτῶν μας πὸὐ παιζόταανε πάνω στὸ πρόσωπό μας. Ἂν τὸ ἔχῃς κράτα το, γιατὶ τὸ πρόσωπο τὸ δικό μου ἔχει ἀλλοιωθῆ.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΜΠΑΣ

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΥΤΗ
(Συνέχεια ἀπὸ τὴν 2α σελίδα)

νὰ εἶνε διόλου φτωχός. Θάρταινε νὰ τὸν ἐφαρμόσει κανεὶς σὲ θλες τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης γιὰ νὰ δεῖ τότε ὁλοκάθαρα πόσο καὶ ἡ παραμικρότερη ἀκόμα ποιητικὴ φωνὴ πὸὐ θγῆκε τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια νὰ σταθεῖ μὲ κάποιαν ἀξία καὶ κάποια ζωντανάεια, σ' ὅλον τὸν κόσμο θρίσκεται ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὴ δική μας τὴ μεριὰ πὸὐ ὑποστηρίζουμε, τὴ μεριὰ πὸὐ κάρπισε κι' ἀχτιδοβόλησε κάτω ἀπὸ τὰ γενναῖα σήματα τοῦ Ὑπερρεαλισμοῦ.

Ἡ ποίησῃ πὸὐ προσιωνίζει σήμερα τὸ λαμπρότερο μέλλον, ἡ ποίησῃ τῆς Ἱσπανίας πὸὐ θὲν μᾶς εἶνε θυστυχῶς ἀρκετὰ γνωστή, μὰ πὸὐ ἀπὸ τὴν πρώτη ρομάντσα τοῦ Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα ἔσωσε τὴν τελευταία ὠδὴ τοῦ Ραφαὲλ Ἀλμπέρ τι ἢ τοῦ Μανουὲλ Ἀλπαλμαρόρε πάλλει ἀπὸ τὴν ἐξαίσιο ἀξιοποίησῃ καὶ ἀφομοίωσῃ τῶν εὑρημάτων τοῦ Ὑπερρεαλισμοῦ, θὰ ἔφτανε καὶ μόνη της γιὰ νὰ πείσει τοὺς ἀξιολύτσιους νασταλγοὺς τοῦ παρελθόντος σὲ τί πλάνη ἐπιμένουν νὰ θρίσκονται, καὶ σὲ τί καταῖκη παρασέρνουν τοὺς ἀτολμους, τοὺς δίχως ἰσχυρὴ προσωπικότητα μαθητές τους. Ἀλόιτη καὶ τὰ πολυποικιλιότατα ἐξωποιητικὰ ἐν θ.ἀρέοντα πὸὐ προκάλεσε κι' ἐξκκαλοῦσι θεῖ νὰ προκαλεῖ ἡ Ὑπερρεαλιστικὴ θράση (καὶ πὸὐ δὲν μποδεείγνουν θέβαια τὴν αἰαθητική της ἀξία, μὰ τὴν εὐρύτεσα ἀν θρώπινη σημασία της) ὅπως εἶνε ἢ προ σπαθεῖα τοῦ Γκαστὸν Μπασελὰρ νὰ κάνει μιὰ σύνθεσῃ τοῦ φαινομένου μὲ τὴ μελέτῃ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, καὶ νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸν Ὑπερρεαλισμὸ στὴ φυσικὴ, ἢ τὸν γιατρὸν Λουὶ Μπονὲ καὶ Ζὰν Καζὸ πὸὐ ὑποθέλλανε τὸ θέμα κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς εἰδικότητάς τους ἢ τέλος τοῦ κριτικοῦ Ντὲ Ρενεθὶλ πὸὐ δοκίμασε νὰ ξανατοποθετήσει τὸ πρόθλημα μέσα στὰ πλαίσια τῆς φιλοσοφίας τῶν Ἀνατολικῶν Λαῶν, θάφτανε γιὰ νὰ δεῖξει πόσες χορδὲς τῆς Κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τῶν γενικώτερων ἀνθρώπινων ἐνδιαφερόντων ἀγγίχτηκαν ἀπὸ τοὺς δ.πεδοὺς τῆς νεώτατης ποίησης. Μιὰ δυνάμει καὶ μέλησα γιὰ κοινωνικὴ ζωή, θὰ ἤθελα μ' αὐτὴν τελειώνοντας, νὰ ξεκαθαρίσω ἕνα ἀκόμη ζήτημα.

Εἶνε πολὺ τῆς μόδας τώρα τελευταία νὰ μιλοῦν ἐκεῖνοι πὸὐ καμώνουνται ἀκριθῶς τοὺς ἀπονοθέτερους ἀγθοὺς τῆς μόδας, γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησῃ τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὸν ποιητὴ, ἐξυπηρέτησῃ πὸὐ, σκόπιμα ἢ ὄχι, κατανάσει καὶ πέρενι στὰ μάτια τους τὴν μεταιώτατη μορφὴ τῆς προπαγάνδας. Ἐκφράζοντας τὴν ἐθυχὴ νὰ μὴν ὑποθιθάσουνε ποτὲ τὸν ἐαυτό τους οἱ νέοι ὡς αὐτὸ τὸ ἄχαρο σημεῖο ἢ τοὐλάχιστον νὰ μὴν ὑποθιθάσουνε ἐξκκολου θῶντας νὰ ψευτοπιστεύουνε ὅτι κάνουνε «Τέχνη», λέω πὼς ἡ δική μας γνώμη εἶναι ἀντίθετη μὲ τὴ μόδα καὶ σύμφωνη μὲ τὴν ἀντίληψῃ πὸὐ ἀποδείχτηκε σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς (καὶ πὸὐ δὲν μπορεῖ παρὰ καὶ στὸ μέλλον ν' ἀποδειχνεται πάντοτε) ἢ πιὸ σωστὴ κι' ἢ πιὸ θγιής. Πιστεύουμε θηλαδὴ ὅτι πραγματικὰ ὁ ποιητὴς μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἐξυπηρετεῖ τὴν κοινωνία του καὶ τὸ ἔθνος του ἀλλὰ θστεῖ ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ τὴν ἐξυπηρετεῖ ἀποτελεσμα τικὰ καὶ μέσα στὸν τιμὲς πάντα τῆς θρᾶσης του εἶνε νὰ κάνει ὅσο μπορεῖ καὶ ὅπως μποσεῖ καλλίτερη καὶ ἀλληθινώτερη τέχνη. Πιστεύουμε ἀκόμη ὅτι γιὰ νὰ πετύχει αὐτὰ τὰ πράγματα θὲν εἶνε ὁπορεσωμένος νὰ κατεβαίνει στὴν ἀγορὰ καὶ νὰ δαμίζεσαι ποιὲς ἰδέες κάθε φορὰ ἔχουνε τὴ μεγαλείτερη ζήτησῃ, ἀλλὰ ν' ἀκοῦσι ἀνεπηρέαστος τὴ φωνὴ τοῦ καλλιτεχνικοῦ του ἐνστίνκτου, καὶ νὰ θθέτει πλώρη μὲ τὴ διαίσθησῃ του καὶ τὴ μελέτῃ του ἐσὰ κατὰ τὴν καρδιὰ τῆς ἀνθρώπινης θλέτησης. «Ὁ καιρὸς ἔφτασε, γράφει ὁ ὑπερρεαλιστὴς Ἕλυαρ, ὁπου θλοι οἱ ποιητὲς ἔχουνε τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσῃ νὰ ὑποστηρίξουνε ὅτι θρίσκονται: θαθειὰ θυθιαμένοι μέσα στὴ ζωὴ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, μέσα στὴν κοινὴ ζωή. Θέβαια πολλοὶ ὡς τώρα ζήτησαν νὰ μᾶς πεῖσουν γι' αὐτὸ, μὰ κα θῶς θὲν τόχανε πραγματικὰ κατοθιθώσει, θὲν μπόρεσαν νὰ μᾶς ποῦν τὰ πιὰ ἁπλὰ πράγματα. Ἀν μᾶς ποῦν ὅτι θρέχει, ὅτι νόχτωσε, ὅτι κάνει κρύο, νὰ μᾶς μιλήσουν γιὰ τὸν θοῦρκο ἢ γιὰ τὰ λόγια τῶν νεκρῶν. Ἔτσι θὲν ὑπάρχει γιὰ ὅποιον θέλει νὰ πάει φηλά. Πρέπει θὲν ὑπάρχει γιὰ ὅποιον ψάχνει νὰ θρεῖ κεῖνο πὸὐ θὲν εἶδε ποτὲ του ἀ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΒΔΟΜΑΔΑΣ

Ο "ΔΑΙΔΑΛΟΣ,,

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν 3ην σελίδα)

καὶ τ' ἄλλο ἀπάνουθέ του, μὲ τὰ φτερὰ τῶν ἀνέμων. Τὸ καράβι τῶν ἐφήβων καὶ τῶν παρθένων, ποὺ ὁ δρόμος τους μέσ' στὸ σκοτάδι τοῦ Λαβύρινθου τοὺς γλιστᾶει τώρα μέσα τους ρυθμὸς καὶ χορός, σηκώνει πανιά παίρνοντας μαζί του καὶ τὴ Πασιφένα γιὰ τὴ μυστικὴ της ἕνωση μὲ τὸν οὐράνιο Διόνυσο. Κι' ἕνα διπλὸ ζευγάρι φτερὰ ἀνοίγει καὶ δυὸ κοριμιὰ παραδίνονται στὸ διάστημα. Εἶνε ὁ Τεχνίτης — ἔφηβος κι' εἶνε ὁ Τεχνίτης—ἄντρας. Τὸν Τεχνίτη—ἔφηβο τὸν ἐφώτισε ἡ μύηση τοῦ πατέρα του. Γι' αὐτὸ ἡ δικαιοσύνη τοῦ ἔγινε στὴν παρθενική του καρδιὰ ἔνθεο τραγούδι καὶ τραβᾶει ψηλά, πολὺ ψηλά, ἐκεῖ ποὺ χαράζει ἡ καινούργια Ἡμέρα θαρρῶντας πὼς λυτρώθηκε, μιὰ κι' ἡ Κρήτη λυτρώθηκε. Τὸ φτερωτὸ ταξίδι του ἔχει ἀντιστοιχία πρὸς τὸ ταξίδι τῆς παρθένας Ἀριάδνης γιὰ τὴ Νάξο. Μὰ ἂν ἡ γυναίκα ξεπερνᾶντας τὶς ἀντινομίες φτάνει ὁλόισα στὴ διονυσιακὴ λύτρωση, ὁ ἄντρας ποέπει νὰ δουλέψει κι' ἀπάνου ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη πολλαπλότητα κι' αὐτὸ εἶνε τὸ νόημα, εἴδαμε, τῆς ἀληθινῆς μητριαρχίας. Ὁ Ἴκαρος δὲν εἶχε ἀκόμη ζήσει τὶς δικές του τρεῖς νύχτες, ὅπως ὁ πατέρας του. Μὰ κι' ὁ Τεχνίτης — ἄντρας! Ἀπ' τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ ὑψωμένος ἔνοιωσε κι' αὐτὸς μέσα του τὴ Δικαιοσύνη ἐμπνοή του τ' ὅρομα τῆς Μεγάλης Θεᾶς, ποὺ ἄφησε πίσω του. Αὐτὸς δὲ βλέπει ἀκέμη τὰ φτερά του σὰ λύτρωση, μιὰ σὰν ἄσημα. Γιατὶ ἔχει ἰδῆ ὅλα «σὲ εἰκόνα ταφῆς» στὴν πρώτη μεγάλη νύχτα τοῦ ἀντρισιοῦ του. Καὶ ξέρει, πως δὲ θὰ σώσει τὴν ψυχή του, ἂν δὲ σπείρει γόνιμα μὲ τὴν τέχνη του τὸ λυτρωτικὸ Λόγο σ' ὅλες τὶς ἄκρες τῆς γῆς, ὅπου ἀνθρώπινη ψυχή, κι' ἂν ἔτσι δὲ συνάξει τὰ σκόρπια μέλη τοῦ γήϊνου Διονύσου. Ἡ τρίτη μεγάλη νύχτα τοῦ βίου του δὲν τελειώνει· εἶνε ἴσα—ἴσα στὴν ἀρχή της. Ἡ τέχνη του, ἐμψυχωμένη μὲ τὸ νόημα τῆς Δικαιοσύνης, ὑπέρτατη σύνθεση ποέπει νὰ πλάσει ἥρωες φωτίζοντας μὲ τὴ γόησή της ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἔτσι θὰ φέρει τὸν ἀνθρώπινο κύκλο, ὁμόκεντρα κι' ὁμόσυνθμα μὲ τοὺς ἄλλους, μέσα στὴν κοσμικὴ τροχιά.

Τὴν κεντικὴ λοιπὸν πνευματικὴ θέση τῆς τραγῳδίας, ἔτσι ὅπως μαζὶ μὲ τὸ Δαίδαλο ὑψώνεται ἀπάνου ἀπ' ὅλες τὶς ἰδέες, θὰ μποροῦσαμε νὰ τὴ διατυπώσουμε συνοπτικὰ μ' αὐτὸν ἴσως τὸν τρόπο: Ἡ Τέχνη μέσα στὴν ἀνθρώπινη διάρκεια εἶνε συνεργάτης ὑπεύθυνος τῶν κοσμικῶν ρυθμῶν. Κι' ἔτσι φωτίζεται πιὰ καθαρὰ κι' ἡ ψυχολογικὴ ταύτιση τοῦ Δαίδαλου ὡς μάρτυρα, πνευματικοῦ ἥρωα καὶ θειαιωδευτῆ σπορέα μὲ τὸν ποιητὴ τῆς πρανωδίας, τὸν Ἄγγελο Σικελιανό. Ἂν ἡ ψυχή μας παραμείνει σὲ ληθαργικὴ κατάσταση κάτ' ἀπ' τὸ σκεπτικισμὸ καὶ τὴν ὑλιστικὴ δισνοησιαρνία, θὰ εἰποῦμε μέσα μας, πὼς ὅλα αὐτὰ ἤταν μαγεία κι' ὀνειροφαντασία, ὅπως οἱ ζωγραφιὲς τοῦ Δαίδαλου γιὰ τὸ Μίνωα «μιᾶς γνώμης ἀκουάτους -ὁ στολίδι». Ἂν δίως διψάει γιὰ τὴν κοινωνία της μὲ τοὺς τρανοὺς ρυθμοὺς, ποὺ ρέουμε παλιωτικὰ στὶς φλέβες τοῦ Σύμπαντος, τότε θ' ἀνταποκριθῆ στὴν πρόθεση, ποὺ εἶπαμε ἀπ' τὴν ἀρχή τοῦ τριπτῆ τοῦ «Δαίδαλου»: θὰ τῆς γίνουνε λίνο ἢ πολὺ αἰσθητὲς οἱ ἀόρατες καὶ μυστικὲς κι' αἰώνιες σχέσεις της. Σὰν τὸ Δαίδαλο προσωπεῖ, θαρῶ, κι' ὁ ποιητής μας νὰ γίνει ἀπὸ μᾶς τὸ ἔργο του σύνθη. μα διονυσιακῆς ἀνάστασης καὶ νοσταλγικὸ τραγούδι τῆς καθολικῆς ψυχῆς πρὸς τὴν αἰώνια καὶ Μεγάλη Θεά.

ΤΑΚΗΣ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΠΥΡΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ : Νυχτερινὸς διαβάτης. Ποιήματα. Μὲ σχέδια τοῦ Γουναροπούλου. Ἔκδοσις «Ἄλφα» Ἀθήνα 1944.

Θ. ΣΓΟΥΡΔΕΛΗ : Ἡ ἀτέρμονη ποσεία πρὸς τὸν ἥλιο. Ποιήματα. Ἐκδότης «Ἀετός» Ἀθήνα 1943.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ : Πρόσωπα καὶ Κείμενα. Γ'. Ἐκδότης «Ἀετός». Ἀθήνα 1944.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ : Ὁ ἔρωτας στοὺς τάφους. Ἐκδότης «Πήγασος» Ἀθήνα 1943.

Γ. Λ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΥ : Κωστῆς Παλαμᾶς. Ἔκδοση Γκοβόστη Ἀθήνα 1943.

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ : Ὁ Κοτσάμπασης τοῦ Καστρόπυργου. Ἐκδότης «Ἀετὸς» Ἀθήνα 1944.

ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΣΑΠΠΑ : Σταθερὲς κι' ἐλεύθερες μορφές. Ποιήματα. Ἐκδότης «Ἀετὸς» 1943.

ΡΕΝΟΥ ΓΡΑΙΚΟΥ : Ἀλήθειες καὶ ψευτιές. Ποιήματα Ἀθήνα 1943.

ΜΑΡΙΑΣ ΠΕΡ. ΡΑΛΛΗ : Λόγια σὲ νεκρό. Ποιήματα. Ἐκδότης «Πήγασος». Μὲ σχέδια καὶ κοσμήματα τοῦ Π. Βαλσαμάκη Ἀθήνα 1943.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΝΕΑ

Ἡ καινούργια ἐκδοτικὴ ἑταιρία «Ἴκαρος» κυκλοφόρησε τὸ πρῶτο της βιβλίο: Εἶναι τὸ βιβλίο τοῦ Κνοὺτ Χάμσουν «Στὸ ἄστρο τοῦ φθινόπωρου» σὲ μετάφραση τοῦ Βάσσου Δασκαλάκη. Τὸ βιβλίο αὐτὸ γνώρισε κιόλας μεγάλη κυκλοφοριακὴ ἀποτυχία. Στὸ μεταξὺ ἑτοιμαζονται ἀπ' τὸν «Ἴκαρο»: Ὁ «βίος τοῦ Μπετόβεν», ἡ περίφημη «ἡρωϊκὴ βιογραφία» τοῦ Ρομαὶν Ρολλὰν μεταφρασμένη ἀπ' τὸ Νάσο Δετζήρτζη. Τό «Ὅταν σβύσανε τὰ πυροτεχνήματα» τοῦ Ἄλνους Χαξλεῦ μεταφρασμένο ἀπ' τὴ Μ. Κρανάκη. Τὸ «Γραμματα σ' ἕνα νέο ποιητὴ» τοῦ Ραῖνερ Μαρία Ρίλκε, μεταφρασμένο ἀπ' τὸ Μ. Πλωρίτη. Καὶ ἕνα δοκίμιο τοῦ κ. Κλέωνα Παράσχου μὲ τὸν τίτλο «Ἡ καλλιτεχνική δημιουργία».

— Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος τοῦ Αρ Μαυρίδη κυκλοφορεῖ σὲ βιβλίο τὸ ὡραιότερο ἐρωτικὸ τραγοῦδι «τὰ κατὰ τὴν Ἡρὼ καὶ τὸ Λέαντρο» μουσαίου τοῦ Γραμματικοῦ, ἀποδοσμένο σὲ δημοτικοὺς στίχους ἀπὸ τὸν Π. Μαρκάκη.

— Ἀγγέλεται ἡ ἵδρυσις καινούργιου ἐκδοτικοῦ Οἴκου μὲ τὸν τίτλο «Κορυδαλλός» Πρῶτο βιβλίο στὴ σειρὰ τῶν ἐκδόσεών του θὰ κυκλοφορήσει τὴ νουβέλλα τοῦ κ. Ἀγγέλου Δόξα: «Ντόρα».

—Ἡ νέα ἐκδοτικὴ ἑταιρία «Ὁ λόγος» ποὺ κυκλοφορεῖ σὲ λίγες μέρες, τὸ πολύκροτο ἔργο τοῦ Δρος Ἀλέξ. Καρρέλλ «Ὁ Ἄνθρωπος αὐτὸ τὸ Ἄγνωστο», θὰ κυκλοφορήσει σὲ λίγο τὸ περίφημο μυθιστόρημα τῆς Πὲρλ Μποὺκ «Ἀνατολικὸς Ἄνεμος, Δυτικος Ἄνεμος» καὶ τὴ νουβέλλα τοῦ Λῶρενς «Ἡ παρθένα καὶ ὁ τσιγγάνος».

— Ἀπὸ τὸν Πύργο τῆς Ἠλείας ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοση τοῦ μηνιαίου ὀργάνου Λόγου καὶ Τέχνης: «Ὀδυσσεύς». Τὸ τέταρτο φύλλο τοῦ Δεκεμβρίου 1943 περιέχει συνεργασία τῶν: Τάκη Δόξα, Τάκη Σινόπουλου, Γ. Παυλόπουλου, Θ. Βουρουζῆ κ.λ.π. Πρόκειται γιὰ μιὰν καλαίσθητη περιοδικὴ ἔκδοση, χαρακτηριστικὴ τῶν πνευματικῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἐπαρχίας.

Κυκλοφόρησε τὶς ἡμέρες αὐτὲς τὸ καινούργιο βιβλίου τοῦ τεχνοκρίτου κ. Ἠλία Ζιώγα. Πρόκειται γιὰ καλαίσθητο τόμο ποὺ περιλαμβάνει τρεῖς μελέτες γιὰ τοὺς τρεῖς μεγαλύτερους σύγχρονους γάλλους καλλιτέχνες τοὺς γλύπτες Ροντὲν καὶ Μαγιὸλ καὶ τὸ ζωγράφο Σεζάν, ποὺ μετέφρασεν ὁ κ. Ζιώγας καὶ συμπλήρωσε τὴν ἔκδοση μ' ἕναν πρόλογο, μὲ τρεῖς ἐμπεριστατωμένες εἰσαγωγὲς στὸ κάθε κείμενο, καὶ μ' ἄφθονες σημειώσεις. Ὁ νέος ζωγράφος - χαράκτης κ. Γιάννης Μόραλης, σκάλισε στὸ ξύλο τὰ πορτραῖτα τῶν τριῶν καλλιτεχνῶν καὶ γενικὰ φρόντισε τὴν ἔκδοση ἀπ' τὴν ἄποψη τῆς καλῆς ἐμφάνισης. Τὸ βιβλίο ἀνήκει στὶς ἐκδόσεις «Σπύρου Νικολόπουλου».

ΜΟΥΣΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Τὰ εἰσιτήρια τῶν συμφωνικῶν συναυλιῶν τῆς Κρατικῆς Ὀρχήστρας ἐξαντλοῦνται ἀμέσως τὴν πρώτη μέρα ποὺ ἀνοίγει τὸ ταμεῖο. Πολὺς κόσμος ποὺ ἡ δουλειά του τὸν κρατεῖ κλεισμένο, δὲν μπορεῖ νὰ κρατήσει οὐρὰ γιὰ μιὰ θέση. Ἀκόμα τὰ εἰσιτήρια εἶναι ἀκριβὰ γιὰ τοὺς σπουδαστὲς καὶ γενικὰ γιὰ τὴ πλατειὰ μάζα τοῦ λαοῦ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ πληρώσει τὰ σημερινὰ εἰσιτήρια. Τόσοι ἄξιοι μουσικοὶ ξέρουμε πὼς ὑπάρχουν χωρὶς δουλειά. Νομίζουμε πὼς θὰ κάναμε ἕνα ἀληθινὸ βῆμα μπροστὰ ἂν ὅλοι αὐτοὶ μαζεύοταν καὶ δημιουργοῦσαν μιὰ νέα συμφωνικὴ ὀρχήστρα.

Ἂς ἐνδιαφερθοῦν οἱ ἁρμόδιοι θάβρισκαν δουλειὰ τόσοι μουσικοὶ ἀναγκάζουνται νὰ παίζουν ἀπό δῶ κι' ἀπὸ κεῖ κι' ἔπειτα μὲ φτηνότερα εἰσιτήρια καὶ κατάλληλα προγράμματα θὰ τραβούσαμε λίγο κοντά μας καὶ τὸ λαὸ ποὺ μένει μακριὰ ὁπωσδήποτε ἀπ' τὶς σημερνὲς συναυλίες.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Καὶ πάλι ἀπὸ τούτη στήλη γράψαμε πὼς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κράτους γιὰ τοὺς λογοτέχνες καὶ καλλιτέχνες εἶναι ἀναμφιοβήτητο. Ὡστόσο ὅμως ὑπογραμμίσαμε τὴν ἀνάγκη πὼς τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκδηλωθεῖ οὐσιαστικώτερα καὶ θετικώτερα. Ἀκόμα καὶ τὰ μεγάλα τραπεζιτικὰ ἱδρύματα θὰ μπορούσαν νὰ ἀνακουφίσουνε κάπως κατανέμοντας ἀναμεταξύ τους στὰ συσσίτια ποὺ χορηγοῦν τοὺς λογοτέχνες καὶ τοὺς καλλιτέχνες ποὺ συνολικὰ δὲν πιστεύουμε νὰ ὑπερβαίνουν τὰ 1.000 ἄτομα. Κι' ἂν αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸ ἂς καταβληθεῖ μιὰ προσπάθεια νά τοὺς χορηγηθεῖ ἔστω καὶ μιὰ ἐλάχιστη ποσότητα στοιχειωδῶν τροφίμων. Νομίζουμε πὼς τὸ ζήτημα ἀξίζει νὰ προσεχτεῖ καὶ νὰ μελετηθεῖ.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ἡ ἀποκατάσταση τῆς Ξυλογραφίας σὰν γνησίας Τέχνης τοῦ Βιβλίου ἔδωσε τὸν τελευταῖο καιρὸ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα κι' ἔδειξε ὅτι ἡ εὐσυνείσητη συνεργασία τῶν παραγόντων τῆς Τυπογραφίας καὶ τοῦ Καλλιτέχνη εἶναι ὁ βασικὸς συντελεστὴς γιὰ τὴ μετατροπὴ τῆς Τυπογραφίας ἀπὸ ἐμπόριο σὲ τέχνη καὶ μάλιστα σὲ ποιότητα ἀνώτερη.

Ὡστόσο ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι κάτι ἔσπασε τὴν προοδευτικὴ ἄνοδο καὶ μᾶς δημιούργησε πολὲς σκέψεις. Ἡ ἀφορμὴ εἶναι τέσσερα ἐξώφυλλα.

Τὸ πρῶτο εἶναι βάρβαρο καὶ χωρὶς ἀναλογίες. Τὰ δύο ἄλλα ἀφάντασα ἐξεζητημένα καὶ φτηνὰ βασισμένα σὲ τυπογραφικὰ τρὶκ καὶ προωρισμένα γιὰ προθήκη ἀριστοκρατικοῦ ζαχαροπλαστείου καὶ τὸ τελευταῖο ἐντελῶς ἀποτυχημένο ἀπὸ κάθε ἄποψη.

Τὰ παραπάνω ἐξώφυλλα δὲν θάχανε καμμιὰ σημασία ἂν ἔλειπε ὁ καλλιτέχνης.

Ἀποροῦμε λοιπὸν κι' ἐφ' ὅσον διαπιστώνουμε μιὰ θετικὴ ἄνοδο στ' Τέχνη τοῦ βιβλίου ἡ ὁποία δὲν φτασε ἀκόμα σὲ μιὰ σχετικὴ ἀκμ πὼς νὰ ἐξηγήσουμε καὶ πῶς νὰ καιολογήσουμε τὰ παραπάνω ἐξώφυλλα ποῦνε γνήσια γεννήματα παρακμῆς;

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΝΕΑ

Καθὼς μαθαίνουμε, κι' ἄλλη ταινία ἑτοιμάζεται ἀπ' τοὺς ἕλληνες παραγωγούς. Ἄρχισε κιόλας τὸ γύρισμα στὸ «Στούντιο Ἀθηνῶν» τοῦ κ. Ζερβοῦ. Τῆς ταινίας αὐτῆς πρωταγωνιστὲς εἶναι ἡ κ. Βάσω Μ λίδου καὶ ὁ κ. Γιῶργος Παπ Σκηνοθέτης ὁ κ. Γ. Ζερβός. Ἡ σικὴ ὑπόκρουση εἶναι τοῦ κ. Λε καὶ τὰ σκηνικὰ τοῦ κ. Μαρίου Ἀγγελόπουλου. Ὀπερατὲρ ὁ κ. Μιχ Γαζιάδης.

— Ἀπ' τὴν ταινία «Χειροκροτήματα» τῆς «Νόβακ-φὶλμ» λίγες σκηνὲς μένουν πιά. Τὸ ἴδιο κι ἀπ' τ «Δρομάκι τοῦ Παραδείσου». Τ «Ραγισμένο βιολί» τοῦ κ. Ο. Λο σκου (παραγωγὴ «Ὀλύμπια φὶλμ ἔχει τελειώσει ὁλόκληρο. Μ μόνο ὁ ἠχητικὸς καὶ διαλ συγχρονισμὸς ποὺ ἀρχίζει τὶς μέρες στό στούντιο τοῦ νου.

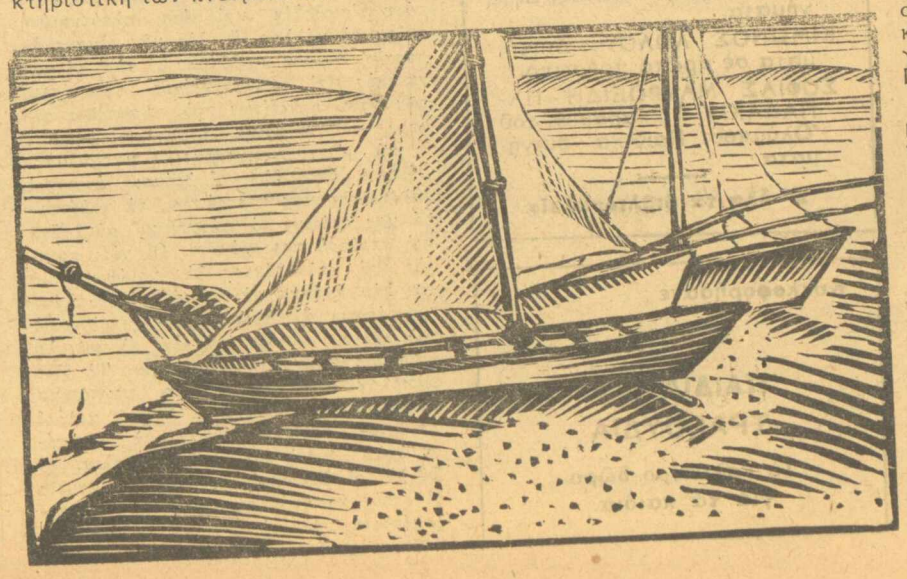

ΤΑ «ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ»

Προσωρινὰ λόγω τῶν περιορισμῶν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος θὰ κυκλοφοροῦν κάθε δεκαπενθήμερο.

Τὸ 34ο φύλλο μας στὶς 5 Φεβρουαρίου.